

ULUSLARARASI

AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2015/16

**DÜNYADA İNSAN
HAKLARININ DURUMU**

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ

Uluslararası Af Örgütü, herkesin insan haklarına erişebildiği bir dünya için kampanyalar düzenleyen yedi milyondan fazla kişinin oluşturduğu küresel bir harektir. Vizyonu, her insanın İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi tarafından kabul edilen insan haklarına ve diğer tüm uluslararası insan hakları standartlarına erişebilmesidir.

Uluslararası Af Örgütü'nün misyonu, medeni, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik olmak üzere tüm insan haklarına yönelik ciddi ihlalleri önlemek ve sonlandırmak için araştırma yapmak ve eyleme geçmektir. İfade ve örgütlenme özgürlüğünden fiziksel ve zihinsel bütünlüğe, ayrımcılığın önlenmesinden barınma hakkına kadar tüm haklar ayrılmaz bir bütündür.

Uluslararası Af Örgütü'nün gelirlerinin büyük çoğunluğunu üyelik gelirleri ve bağışlar oluşturur. Hükümetlerden, araştırmalar ve insan hakları ihlallerine yönelik yürütülen kampanyalar için hiçbir fon talep ya da kabul edilmez. Uluslararası Af Örgütü hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsızdır. Uluslararası Af Örgütü, temel politika kararları her iki yılda bir düzenlenen Uluslararası Konsey toplantılarında, ulusal şubelerin temsilcileri tarafından alınan demokratik bir harektir. Detaylar için internet sitemizi ziyaret edebilirsiniz.

İlk kez 2016 yılında Uluslararası Af Örgütü tarafından yayımlanmıştır. İletişim için: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, Hamalbaşı Cad. No:22 Beyoğlu İstanbul

© Uluslararası Af Örgütü 2016

İndeks: POL 10/2552/2016

ISBN: 978-0-86210-492-4

Bu kitabın bir katalog kaydı British Library'de bulunmaktadır.

Orijinal dili: İngilizce

amnesty.org

amnesty.org.tr

Aksinin ifade edildiği durumlar haricinde, bu belgedeki içerik Creative Commons tarafından lisanslıdır.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Bu raporda Uluslararası Af Örgütü'nün 2015 yılında dünya çapındaki çalışmaları ve takip ettiği konular yer almaktadır. Raporda herhangi bir ülke ya da bölge hakkında bir konu başlığı bulunmaması Uluslararası Af Örgütü'nün üzerinde çalıştığı insan hakları ihlallerinin yıl içerisinde söz konusu yerde olmadığı anlamına gelmez. Ülkeler için hazırlanan bölümlerin uzunluğu, Uluslararası Af Örgütü'nün herhangi bir ülke hakkında izlediği konuların kapsamı ve derinliği açısından kıyaslama ölçütü olarak değerlendirilemez.

ULUSLARARASI

AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2015/16

DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

İÇİNDEKİLER

YILLIK RAPOR 2015/16

ÖNSÖZ	12
AVRUPA VE ORTA ASYA BÖLGELERİNE GENEL BAKIŞ	16
ORTA DOĞU VE KUZAY AFRİKA BÖLGELERİNE GENEL BAKIŞ	24
TÜRKİYE	34
TÜRKİYE CUMHURİYETİ	34

ULUSLARARASI

AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2015/16

ÖNSÖZ VE BÖLGESEL GENEL BAKIŞLAR

ÖNSÖZ

“Eskiler çözülmeden birçok yeni krizin patlak verdiğini görmek, engellemek bir yana, çatışmayı sonlandıracak kapasitenin ve siyasi iradenin yetersizliğini açıkça ortaya koymaktadır. Sonuç ise öngörülemezlik ve cezasızlığın endişe verici şekilde yaygınlaşmasıdır.”

António Guterres, BM Mülteciler Yüksek Komiseri

Geçen yıl uluslararası sistemin krizlere ve insanların toplu bir şekilde zorla yerinden edilmelerine karşılık verme kapasitesini sert bir şekilde test etti ve ne yazık ki yetersiz olduğunu ortaya çıkardı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki herhangi bir zamanla karşılaştırıldığında, bugün daha fazla insan yerinden edilmekte ve dünyada sığınacak bir yer aramaktadır. Bu durum kısmen, nüfusunun yarısından fazlasının ülke sınırları dışına kaçtığı ya da ülke içinde yerinden edildiği Suriye'de devam eden silahlı çatışmayla körüklenmektedir. Son zamanlarda çatışmanın çözülmesine yönelik çabalar sadece küresel ve bölgesel bölünmelerin altını çizmiştir.

BM Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı dahil olmak üzere mülteci akınına karşılık verecek çok taraflı girişimler son aylarda, tamamen krizin ağırlığıyla, Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan ve Türkiye'de daha güçlü bir koordinasyona yönlendi. Mültecilere ilişkin genel algının, boğularak ölen Alan Kurdi isimli

Suriyeli çocuğun cesedinin basındaki yürek sızlatan görüntüleri ile sarsıldığı Avrupa, Kanada ve ABD'de hükümetler, halkın feryadına ve mültecilere kucak açmaya ve krizi sonlandırmaya yönelik çağrılara tepki vermek zorunda kaldı.

Ancak hem Suriye'nin bölgesel komşularında hem de Batı ülkelerinde kriz ve ihtilafa yönelik kurumsal müdahalelerde ciddi boşluklar ortaya çıktı. Bölgedeki bazı ülkeler çok sayıda Suriyeli mülteci kabul etse de Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesi içinde ve dışında birçok devlet anlamlı düzeylerde mülteci alımını arttırma konusunda isteksizdi. Sorumluluk paylaşımı son derece orantısız olmaya devam etti ve kaynakların sağlanması hızla yayılmaya devam eden krizin oldukça gerisinde kaldı. Bu arada hareket halindeki birçok aile ve bireyin insan hakları, sığınmacıları suçlu hale getirme, *geri gönderme*, geri püskürtme ve başka bölgelere nakletme gibi yollarla ve sığınma sürecine erişimin engellenmesi anlamına gelen devletin aldığı çeşitli önlemlerle ihlal edildi.

Dünya, Suriye'den ayrılan çok sayıda kişi insana karşılık vermek için çabalarırken ülke içerisinde kızışan savaş, Uluslararası Af Örgütü'nün ve diğer örgütlerin yıllardır sürekliliği olarak dile getirdiği uluslararası insan hakları ve insancıl hukukun uygulanmasına ilişkin ciddi endişeleri belirgin hale getirdi. Suriye çatışması tehlike altındaki birçok sivilin yeterince korunamaması ve daha geniş anlamda kurumların uluslararası hukuku sürdürme konusundaki sistemsel başarısızlığı ile eş anlamlı hale geldi.

Mevcut çabaların Suriye'ye barış getireceğine dair umut içerisinde yaşasak da yıllar içinde ülkedeki savaş, BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi savaş suçlarını ve insanlığa karşı suçları sona erdirmeye yönelik güvenilir ve uygun adımların önünü kesmek ve bu tür suçlar işlenirken ya da işlendiğinde hesap verebilirliğin sağlanmasını engellemek için veto hakkını kullandığında ortaya çıkan cezasızlık zafiyetinin de altını çizmektedir. Suriye'deki insan haklarının vahim durumu silahlı çatışmalarda sivilleri korumaya yönelik sistemlerin zayıflığını göstermiştir. Suriye

krizinde ve daha geniş çapta, kendini İslam Devleti (İD) olarak adlandıran silahlı grubun eylemleriyle onlarca yıldır süregelen umursamaz silah ticaretinin sonuçlarını ve bunun siviller üzerindeki ölümcül etkisini görmekteyiz. Bu çatışma, ülkeler yaşamları kurtarmaya yönelik kararlı adımlar atmak yerine “sınırların korunması” ve “göç yönetimi” üzerine konuşurken, mültecilerin korunması konusundaki sorumluluğa ilişkin geri adım atıldığını da vurgulamaktadır.

Tüm bunlara rağmen, sembolik görünüşe de, Suriye’deki sivil savaş küresel ölçekte eşî benzeri görülmemiş sayıda mülteci, göçmen ve ülke içerisinde yerinden edilen insanın ortaya çıkmasına sebep olan birçok çatışmadan biriydi. Silahlı çatışmalar Afganistan, Irak, Libya, Pakistan ve Yemen’in de aralarında bulunduğu ülkelerde devam etti. Sınırların çeşitli yerlerinde İD, binlerce insanı kaçmaya zorlayarak sivillerin yaşamını tamamen hiçe saydı. Afrika’da, devlet ve devlet dışı aktörler Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Kuzeydoğu Nijerya, Somali ve Güney Sudan’da, bazı durumlarda sivillere ve sivil altyapılara yönelik saldırılar da dahil olmak üzere, ciddi suçlar işledi ve insan hakları ihlalleri gerçekleştirdi. Bu olaylar çok sayıda insanın evlerinden kaçarak başka yerlerde sığınma aramalarına sebep oldu. İsrail, İşgal Altındaki Filistin Toprakları ve Ukrayna’daki çatışmalar, tüm taraflar uluslararası insancıl hukuku ve insan hakları hukukunu ihlal ederken, sivillerin yaşamlarına mal olmaya devam etti. Amerika kıtalarında, onlarca yıldır süren Kolombiya çatışmasında, - o zaman bile hesap verebilirliğin siyasi bir anlaşmada feda edilmiş olabileceği - olumlu gelişmeler yaşanırken Brezilya, Meksika ve Venezuela’nın da aralarında bulunduğu ülkelere şiddet insan haklarına ve kurumlara zarar vermeye devam etti.

Kuruluşuyla “gelecek nesilleri savaş felaketinden kurtarmak” ve “temel insan haklarına inancı yeniden teyit etmek” için ulusları bir araya getiren BM’nin 70 yaşına girdiği 2015 yılında bu en aşağı noktaya ulaşmamız basit ancak acı bir sorgulama ortaya koymaktadır: uluslararası hukuk

sistemi ve kurumları insan haklarını korumaya yönelik acil görev için yeterli mi?

1977 tarihli *Uluslararası Af Örgütü Raporu’nda* BM İnsan Hakları Komitesinin ilk toplantısını memnuniyetle karşıladık ve bunun “Uluslararası Af Örgütü’nün insan haklarına yönelik endişeleri için önemli olan alanlarda BM’deki bir dizi gelişmeden birini” temsil ettiğini belirttik. Ayrıca bu rapora işkenceye karşı mücadele gibi alanlardaki gelişmeleri de ekledik. Yıllar içerisinde Uluslararası Af Örgütü uluslararası insan hakları hukuku ve uluslararası insancıl hukuk sistemine ciddi şekilde bağlılığın teşvik edilmesine yardımcı olmuştur. Ancak sistemin eksiklikleri hiçbir zaman bugünden daha açık ve belirgin bir hale gelmemiştir.

Bu yıla ait raporda araştırılan insan haklarına yönelik çeşitli tehditler arasında iki ilgili temanın altını çizmekteyiz. Geçen yılın en net teması uluslararası sistemin zorluklar ve sorunlar karşısında dirençli olmamasıdır. Çatlıklar görünmeye başladığında uluslararası insan hakları koruma sisteminin kendisinin korunması gerektiğinin farkına vardık.

2015 yılında insan hakları koruma mekanizmalarına yönelik birçok tehdit vardı. Afrika ve Amerika kıtalarında bölgesel insan hakları koruma ve hesap verebilirlik hususları iç tehdit altındaydı. Ayrıca Afrika’daki hükümetler, Afrika sistemini güçlendirdiklerini iddia ederken ve ülke içi ve bölgesel mekanizmaların adalet getirmesini sağlayamamalarına rağmen, Uluslararası Ceza Mahkemesi ile işbirliği yapılmasını engellediler. Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da ortaya çıkan mekanizmalar evrensel insan hakları vizyonunu yeterince teşvik etmedi. Asya’nın acemi sistemi büyük ölçüde etkisizdi. Bu arada Avrupa sistemi hem bazı devletlerin desteğini kaybetme olasılığı hem de adalet ve hesap verebilirlik gerektiren muazzam şekilde birikmiş davalar sebebiyle tehdit altındaydı.

BM Mülteci Sözleşmesi ve BM İşkence karşıtı Sözleşme gibi çok taraflı koruyucu araçlar ve denizde tehlike altında olan insanları koruyan sistemler gibi özelleşmiş mekanizmalar, zulümler için hesap

verebilirliğin teşvik edilmesi bir yana, ne insani krizleri engellemede ya da kontrol altına almada ne de sivilleri büyük insan hakları ihlallerine karşı korumada başarılı olabildi.

Beirut'tan Bamako ve Yola'ya, Tunus'tan Paris'e ve diğer yerlerde insanlara yönelik barbarca saldırılar uluslararası insan hakları hukukunun devlet dışı aktörlerin - özellikle şiddet eğilimli silahlı grupların - oluşturduğu tehditlere karşı durmadaki rolü hakkında sorular ortaya attı.

Uluslararası Af Örgütü uluslararası insan hakları sisteminin korunmasına yönelik taahhüdün yenilenmesi için çağrıda bulunmaktadır. Uluslararası sistemi görevi için yeterli hale getirmek amacıyla devletler sistemin kendisini korumalıdır.

BM Güvenlik Konseyi üyelerinin kitlesel zulüm suçlarına ilişkin durumlarda veto hakkının gönüllü şekilde kısıtlanması, insan hakları normlarının tüm uluslararası insan hakları hukuku araçlarında etkili şekilde uygulanması, uluslararası insancıl hukuka saygı; insan hakları sistemlerine saldırı ya da bu sistemlerden desteğin çekilmesi gibi insan hakları sistemini zayıflatan eylemlerden kaçınılması ve bölgesel insan hakları mekanizmalarının uluslararası sistemin evrensel standartlarıyla uyumlaştırılması bu taahhüt içerisinde yer almalıdır.

Geçen yılın ikinci önemli teması ise bununla çok yakından ilişkilidir. Temel olarak, geçen yıla ait birçok kriz muhalefetin devletler tarafından acımasızca bastırılmasıyla ortaya çıkan kızgınlıklar ve çatışmalar sebebiyle ya da devletlerin, her insanın haklarını güvence altına alıp onurlu şekilde yaşamını sürdürme çabasını baskı altına almasıyla etkin hale geldi.

İster Mayıs ayında binlerce mülteci ve göçmenin yiyecek ve su olmadan denizde sürüklendiği Andaman Denizi'nde yaşanan kriz olsun, ister Latin Amerika ve Karayipler'de insanların toprak ve geçim haklarını korumak için çalışan insan hakları savunucularının öldürülmesi ya da zorla kaybedilmesi olsun: bu ve bunun gibi birçok olayda, muhalefetin acımasızca bastırılması

ve devletlerin herkesin insan haklarını koruma altına alamamasının yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel haklar da dahil olmak üzere insanların temel haklarının inkar edilmesi sıklıkla toplumsal gerginlikler ortaya çıkarmaktadır ve karşılığında, bu durumun yan ürünleri de uluslararası koruma sistemlerini sınırlarının ötesinde esnetmektedir. Sistemin başarısızlığı ve hükümetlerin muhalefeti bastırması ve insan haklarını koruyamaması arasındaki en somut ve yakın zamanlı örnek beş yıl önce Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinin çehresini değiştiren "Arap Baharı"dır.

Dünyanın şimdiye kadar gördüğü, insan gücüne dair en dinamik göstergelerin birinden beş yıl sonra hükümetler sadece Ortadoğu'da değil tüm dünyada muhalefeti bastırmak için giderek daha çok hesaplı araçlar kullanmaktadır. Baskının zalimce olduğu kadar artık sofistike bir hale geldiğini gösteren çok sayıdaki kanıt da bilhassa endişe vericidir.

2011 yılında Mısır'ın "25 Ocak devrimi" sırasında güvenlik güçlerinin ellerinde 300 kişiden fazla kişi hayatını kaybederken ve Yemen'in "Kanlı Cuma"sında 50'den fazla gösterici öldürülürken, şehir meydanlarında polislin coplarını savurması bugün anında manşetlere çıkmayabilir. Ancak bu raporda Uluslararası Af Örgütü tüm dünyada yargısız infazlar ve zorla kaybedilmelerin yanı sıra muhaliflere ve göstericilere yönelik sürekli ve yaygın şekilde aşırı güç kullanıldığını belgelemektedir. Beş yıl önce Suriye'nin Tell Kalakh kasabasında insanların sistematik olarak toplanması ve işkence görmesi, muhalefet ve halk protestolarına karşı bölgedeki devletlerin tepkisinin ilk dışavurumlarıdır. Aradaki yıllarda, işkence genellikle "geliştirilmiş sorgulama teknikleri" olarak adlandırılan dilsel aldatmacada kılıf bularak dünyanın o kısmında ve başka yerlerde devam etti- örtbas edilen korkular "Arap Baharı" öncesinde "terörle mücadele" olarak adlandırılan bağlamda ortaya çıktı.

Genellikle baskı neredeyse rutin hale geldi ve ulusal güvenlik, kanun ve düzen ve ulusal değerlerin korunması için defalarca bir

gereklilik olarak sunuldu. Birçok ülkede yetkililer internette ifade özgürlüğünü engelledi ve keyfi tutuklamalar ve gözaltılar, işkence ve kötü muamele ve ölüm cezası da dahil olmak üzere çeşitli araçlarla muhaliflere karşı sert önlemler aldı.

Bu arada Uluslararası Af Örgütü tarafından açılan bir dava bazı ülkelerin özellikle insan hakları savunucularının yaşamlarına ve işlerine odaklanan Orwell düzeyinde bir gözetim yaptığını ortaya çıkardı. Bugün ilerleyen teknoloji ve bağlantısallık konularında gelişmeleri izlemek için devletlerin yeni baskı yöntemlerini sürekli geliştirmesi ifade özgürlüğüne yönelik büyük bir tehdittir.

Uluslararası Af Örgütü'nün de içinde bulunduğu örgütler tarafından yapılan savunuculuğu takiben BM yeni özel bir prosedür yetkisi verdi - dijital çağda gizlilik hakkı Özel Raportörü. Özel Raportörün görevi bu alanda insan haklarına saygılı net normlar geliştirilmesine yardım etme üzere gelecek aylarda önem kazanacaktır.

Devletlerin muhalefete, protestolara ve serbestçe konuşmaya yönelik baskıları, beş yıl önce başlayan ve çığır açan halkın sesinin yaygın bir şekilde ifade edilmesinden bu yana artmıştır. Uluslararası Af Örgütü bireylerin ve grupların örgütlenme, toplanma ve kendilerini ifade etme, hükümetlerin katılmayabilecekleri fikirlere de sahibi olup her türlü ortamda bu fikirleri paylaşma haklarına saygı göstermeleri konusunda ve kanun önünde herkesin eşit derecede korunması için devletlere çağrı yapmaktadır.

Bireysel özgürlük için hayati olmasının yanı sıra, insan hakları savunucularının işlerini ve alanlarını koruyan haklar insan hakları sisteminin kendisini de korumaktadır. 2015 yılında gördüğümüz umut verici işaretler sivil toplum, sosyal hareketlerin ve insan hakları savunucularının devam eden savunuculuğu, örgütlenmesi, muhalefeti ve aktivizminin sonucudur.

Geçen yıldan üç örnek vermek gerekirse: BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde insan hakları ve hesap verebilirlik unsurlarının varlığı; Mayıs ayında Kenya'daki Bölgesel

Mombasa Limanı'na Bağlantı Yolu projesinde zorla tahliyelerin engellenmesine yönelik adımlar; tüm dünyadan destekçilerin onun adına yazdığı 65.000 mesajın sonucu olarak Papualı düşünce mahkumu Filep Karma'nın serbest bırakılması.

Bu sonuçlar devletlerin hayırseverliğinden ileri gelmedi. Gelecekte bu umut işaretleri de yine sadece devlet aktörleri ile sürdürülmeyecektir. Ancak hükümetler insan hakları savunucuları ve aktivistlerinin temel çalışmalarını yürütmeleri için onlara alan ve özgürlük vermelidir. Bu sebeple Uluslararası Af Örgütü, insan hakları savunucularının haklarını korumaya yönelik BM Genel Kurulu tarafından Kasım ayında kabul edilen kararın bu hakları savunmayan devletlerin açıklanması ve kınanması da dahil olmak üzere hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde uygulamaya konmasını sağlamaları için devletlere çağrıda bulunmaktadır.

Karar üzerine son noktanın konulduğu andan itibaren devlet tarafından tek bir insan hakları savunucusunun ya da aile bireyinin bile yaşamına son verilmeyecektir ya da bu kişiler devlet korumasından mahrum kalmayacaktır. Ayrıca tek bir kişi bile saldırıya uğramayacak ya da tehlike altında olmayacaktır.

Dünyadaki en büyük insan hakları savunucusu örgüt olarak, sizlere insan haklarının geçen yılki durumuna ilişkin bu raporu sunuyoruz. Rapor yukarıda verilen temaları ve diğer konuları ele alsın da, raporun sayfaları şimdi bu kuzey kışında daha da ağırlaşan mülteci krizi başta olmak üzere geçtiğimiz yıla ait güncel krizlerde insanların yaşadığı ıstırapı tamamen aktaramamaktadır. Böyle bir durumda insan hakları sistemlerinin korunması ve güçlendirilmesi ve sivillerin korunması bir seçenek olarak görülemez. Bu kelimenin tam anlamıyla ölüm kalım meselesidir.

Salil Shetty, Genel Sekreter

AVRUPA VE ORTA ASYA BÖLGELERİNE GENEL BAKIŞ

2015 yılı Avrupa ve Orta Asya bölgesi için çalkantılı ve insan hakları açısından kötü bir yıldır. Ukrayna'nın doğusundaki şiddetli savaşa başladı ve Türkiye'nin doğusundaki ağır çatışmalarla sona erdi. AB'de ise Fransa'nın Paris şehri içinde ve çevresindeki silahlı saldırıların yaşandığı bir yıl olmakla beraber 2015 yılına çoğu çatışmalardan kaçan ve Avrupa kıyılarına ulaşan milyonlarca insanın dramı damga vurdu. Bu ortamda insan haklarına saygı da tüm bölgede geriledi. Türkiye ve eski Sovyetler Birliği'nde liderler basın üzerindeki kontrollerini güçlendirdikçe ve muhalifleri daha çok hedef aldıkça insan haklarına saygıyı tamamen bıraktılar. AB'de bu gerileme eğilimi farklı bir biçim aldı. Süregelen ekonomik belirsizliğin, kurucu politikalara inancın yitirilmesinin ve giderek artan AB karşıtı ve göçmen karşıtı duyguların etkisiyle popülist partiler seçimlerde kayda değer ilerlemeler kaydetti. Prensipli liderliğin yokluğunda, insan haklarının Avrupa demokrasilerinde mihenk taşı olarak yeri eskisinden daha da sallantıda görünüyordu. Göçmen ve mülteci akışını sınırlandırmaya yönelik ayırım gözetmeyen geniş terörle mücadele önlemleri ve önerileri, genellikle insan haklarına ilişkin alışlagelmiş şerhlerle bildirilse de bu içerikten giderek daha fazla yoksun oldu.

Birleşik Krallık'ta iktidardaki Muhafazakar Parti, İnsan Hakları Yasası'nı yürürlükten kaldırmak üzere teklif sundu; Rusya'da Anayasa Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarını reddetme yetkisi verildi; Polonya'da iktidardaki Hukuk ve Adalet Partisi seçilmesinden sonraki birkaç ay içerisinde Anayasa Mahkemesi'nin gözetimini sınırlandıran önlemleri kabul ettirdi. Uluslararası düzeyde varlığı gittikçe azalan AB üye devletleri, ekonomik anlaşmalar yapmaya çabaladıkça ve terörle mücadele ve mülteci

ve göçmenleri uzak tutuma çabalarında üçüncü ülkelere destek sağladıkça, bir zamanlar güçlü bir şekilde kınadıkları insan hakları ihlallerini görmezden geldiler.

Lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks (LGBTI) bireyler için eşitlik konusunda ilerleme kaydedilmesine (en azından Batı Avrupa ülkelerinin çoğunda) ve Avrupa Komisyonu'nun Romanlara karşı sistemli ayrımcılıkla mücadeleye devam etmesine rağmen bölgedeki neredeyse tüm temel eğilimler 2016 yılı için insan haklarının durumuna yönelik umutsuz bir bakış ortaya koydu.

MÜLTECİ KRİZİ

Bu yılı tanımlayan görüntü, Türkiye sahillerinden birinde yatan üç yaşındaki Suriyeli erkek çocuğu Alan Kurdi'nin görüntüsü oldu. Alan Kurdi'nin Eylül ayındaki trajik ölümünün yanı sıra, AB üyesi ülkeler küresel bir mülteci krizinin Avrupa'ya etkisinin üstesinden gelmeye çabalarırken, 3.700'den fazla mülteci ve göçmen Avrupa kıyılarına ulaşmaya çalışırken yaşamlarını yitirdi. Türkiye 2 milyondan fazla, Lübnan ve Ürdün de 1,7 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yaparken çoğu Suriye'den birçok mülteci yıl boyunca AB'ye düzensiz şekilde giriş yaptı. Bununla birlikte, toplam 500.000 milyon nüfusu ile dünyanın en zengin siyasi bloğu olan AB ilginç bir şekilde bu zorluğa karşı tutarlı, insani ve haklara saygılı bir çözüm bulamadı.

Bu yıl, Orta Akdeniz güzergahında süregelen göçmen baskısına dair yeterli kanıt olmasına rağmen, İtalyan Donanması'na ait Mare Nostrum arama ve kurtarma operasyonunun yeterli bir alternatifle değiştirilmesinin Avrupa liderleri tarafından reddedilmesiyle talihsiz bir şekilde başladı. Bu konunun etrafıca yeniden düşünülmesi, ancak Nisan ayı ortalarında Libya açıklarındaki bir dizi olayda bir hafta sonu içinde 1.000'den fazla mülteci ve göçmenin ölümüyle mümkün oldu. Aceleyle toplanan zirvede, AB liderleri AB sınır ajansı Frontex'in deniz sınır kontrolü olan Triton Operasyonu'nu genişletme konusunda

mutabık kalırken, Birleşik Krallık ve Almanya'nın da içinde bulunduğu birkaç ülke bölgeye ek deniz araçları sevk etti. Sonuçlar olumluydü: Uluslararası Göç Örgütü'ne göre orta Akdeniz hattı boyunca ölüm oranları 2014 ile karşılaştırıldığında %9 oranında düştü, ancak bu ölüm oranı her 1.000 yolcu için 18,5 olarak kaldı. Bununla birlikte, Ege Denizi'nde ölen mülteci ve göçmenlerin sayısı yıl sonunda 700'e ulaşarak ciddi oranda arttı ve bu rakam 2014 yılındaki %1'lik oranla karşılaştırıldığında 2015 yılında Akdeniz'deki tüm ölümlerin yaklaşık %21'ini oluşturmaktaydı.

Ege Denizi'nde ölümlerdeki artış yazdan beri Yunanistan'a deniz yoluyla düzensiz girişlerdeki keskin yükselişini yansıtmıştır. AB ülkelerine güvenli ve yasal giriş yolları olmadan, büyük çoğunluğu mülteci olan ve Suriye, Afganistan, Eritre, Somali ve Irak'taki çatışma ya da zulümden kaçan 800.000'den fazla insan Yunanistan'a tehlikeli şekilde geçiş yaptı. Yunanistan'a düzensiz şekilde girenlerin sadece %3'ü büyük ölçüde çitle çevrili kara sınırından geçti.

Bu büyük rakamların ortaya koyduğu lojistik ve insani zorluklar Yunanistan'ın halihazırda zor durumda olan kabul sistemini tamamen bozguna uğrattı. Çoğu Almanya'ya ulaşmayı hedefleyen yüz binlerce mülteci ve göçmen Yunanistan'dan ayrılıp Balkanlar'a doğru ilerlerken, "Dublin rejimi" adı verilen üye devletlerde sığınma başvurularına dair süreçlere ilişkin sorumlulukları tayin eden AB sistemi de çöktü. Mültecilerin ve sığınmacıların esasen Yunanistan ve İtalya olmak üzere sadece birkaç dış sınır ülkesine yönlendirilmesi, sığınma taleplerinin işleme alınmasına ilişkin temel sorumluluğu başvuru sahibinin ilk girdiği AB ülkesine veren bir sistemin uygulanmasını imkansız hale getirdi. Almanya, Avusturya, Macaristan, İsveç ve Danimarka Schengen Anlaşması hükümlerini askıya aldığı için iç AB sınırları içerisindeki sınır kontrollerini kaldıran söz konusu anlaşma da kırılma işaretleri gösterdi.

Kriz büyüdükçe AB liderleri zirve üstüne zirve düzenledi, ancak bunlar bir işe yaramadı. Avrupa Komisyonu sığınmacıların

yeniden dağıtılmasına ve rota boyunca kabul tesislerinin organizasyonuna yönelik yapıcı önerileri boş yere ileri sürerken AB üye devletleri çoğunlukla potansiyel çözümler konusunda kararsız kaldı ya da aktif şekilde bu çözümleri engelledi. Sadece Almanya bu zorlu durumun büyüklüğüyle eşdeğer bir liderlik gösterdi.

Mültecilerin AB'ye güvenli ve yasal giriş yollarının artırılması için çok az çaba harlandı. Üye devletler Mayıs ayında Avrupa Komisyonu tarafından önerilen tüm dünyadan 20.000 mülteciye yönelik AB çapında bir yeniden yerleştirme projesi üzerinde mutabık kaldı. BM mülteci ajansı olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) yeniden yerleştirmeye ve başka şekillerde insani kabule ihtiyacı olan Suriyeli mülteci sayısını 400.000 olarak belirledi, ancak Almanya dışında neredeyse hiçbir AB ülkesi birkaç binden fazla mülteciyi yerleştirme teklifinde bulunmadı.

Avrupa liderleri ayrıca AB'ye gelen mülteci ve göçmenleri yeniden dağıtmaya yönelik etkili bir mekanizma üzerinde anlaşmaya ve böyle bir mekanizmayı uygulamaya çalıştı. Mayıs'ta gerçekleştirilen zirvede AB liderleri, birkaç Orta Avrupa ülkesinin sert muhalefetine karşı, İtalya ve Yunanistan'dan 40.000 sığınmacı için yeniden yerleştirmeye yönelik bir projeyi onaylamak üzere oylama yaptı. Eylül'de proje Macaristan'dan 54.000 sığınmacının yeniden yerleştirilmesi de dahil olmak üzere 120.000 kişiyi daha kapsayacak şekilde genişletildi. Başından beri hiçbir şekilde yeterli olmayan proje lojistik zorluklar ve kabul ülkelerinin taahhüt ettikleri hedefleri yerine getirme konusundaki isteksizlikleri sebebiyle başarısız oldu: yıl sonuna kadar yaklaşık olarak sadece 200 sığınmacı İtalya ve Yunanistan'dan transfer edilirken Macaristan bu projeye katılmayı reddetti.

Baskı arttıkça Balkan ülkeleri sınırlarını kapatmakla mülteci ve göçmenleri içeri sokmak arasında gidip geldi. Ağustos ayında Makedonya kısa bir süre için sınırlarını kapattığında ve Eylül ayında Macaristan kalıcı olarak Sırbistan ile sınırını kapattığında sınır muhafızları kalabalıkları geri püskürtmek için

biber gazı ve cop kullandı. Yıl sonuna kadar, tamamen Almanya'nın gelen sığınmacı ve mültecilerin kabulüne ilişkin devam eden istekliliğine bağlı geçici bir kriz müdahalesi şeklinde, Makedonya, Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya ve Avusturya'dan geçen az çok düzenli bir geçit oluşturuldu. Rota üzerindeki yetkililer yeterli barınak sağlamak için mücadele ederken binlerce kişi halen dışarıda yatıyordu.

Macaristan mülteci krizine yönelik pan-Avrupa çözümlerine dahil olmayı reddetmenin yolunu açtı. Yılın başında, gelen mülteci ve göçmen sayısındaki ciddi artışı gören Macaristan müşterek çabalara sırtını döndü ve kendini soyutlamaya karar verdi. Sırbistan ve Hırvatistan sınırına 200 km'den fazla çit inşa etti ve mülteci ve sığınmacıların sığınma talep etmek üzere Sırbistan üzerinden geçişlerini neredeyse imkansız hale getiren bir mevzuatı kabul etti. Eylül ayında Macaristan Başbakanı Viktor Orbán şöyle konuştu: "Tüm ülkelerin bu kadar çok sayıda Müslümanı ülkelerinde isteyip istemediklerine dair karar verme hakkı olduğunu düşünüyorum."

Avrupa'da kamuoyu umursamazlık ya da düşmanlıktan güçlü dayanışma gösterilerine kadar farklılık gösterdi. Balkan hattı boyunca şok edici kargaşa ve muhtaçlık görüntüleri sayısız bireyi ve STK'yı mülteci ve göçmenlere sağlanan insani yardımdaki boşlukları kapatma konusunda harekete geçirdi. Ancak Avrupa liderleri büyük çoğunlukla, göçmen karşıtı duyguların sesini ve ulusal egemenliğin kaybedilmesine ve güvenlik tehditlerine ilişkin endişeleri dinlemeyi tercih etti. Sonuç olarak, üzerinde mutabık oldukları tek politika "Kale Avrupa"sını güçlendirecek önlemler oldu.

2015 yılı ilerledikçe Avrupa zirveleri giderek daha fazla mültecileri ve göçmenleri uzak tutmaya ya da dönüşlerini hızlandırmaya yönelik önlemlere odaklandı. AB liderleri sığınmacıların hızlandırılmış işlemlerden sonra geri gönderilebilecekleri "güvenli" ülkelere ilişkin ortak bir liste hazırlamayı kabul etti. Sınır dışı işlemlerini gerçekleştirmek üzere Frontex kapasitesini güçlendirme konusunda anlaşıldılar. En önemlisi, Avrupa'ya mülteci ve göçmen akışını sınırlamak için menşe ülkelere

ve özellikle de geçiş ülkelerine bel bağlamaya başladılar. AB göç kontrolleri için üçüncü ülkelere bel bağlanması Ekim ayında Türkiye ile Ortak Eylem Planı'nın imzalanması ile doruğa ulaştı. Anlaşma, yerleşik mülteci nüfusuna yardım amaçlı 3 milyar Avro ve insan haklarına yönelik giderek artan hoşgörüsüzlüklerine gayri resmi şekilde göz yumulması karşılığında, özellikle sınır kontrollerini güçlendirerek Yunanistan'a mülteci ve göçmen akışını sınırlandırmayı kabul eden Türkiye'yi dahil etti. Anlaşma, Türkiye'nin 2 milyondan fazla Suriyeli mülteciyi genel anlamda olumlu şekilde kabul etmesine rağmen birçoğunun halen oldukça büyük bir yoksulluk içerisinde yaşadığını ve diğer ülkelere gelenlerin Türkiye'nin acınacak haldeki yetersiz sığınma sistemi sebebiyle mülteci olarak tanınma umudunun neredeyse hiç olmadığını göz ardı etti. Yıl sonuna doğru, Türkiye'nin batı sınır illerinde alıkonmuş mültecileri ve sığınmacıları zorla Suriye ve Irak'a geri gönderdiğine dair kanıtlar, AB'nin insan haklarını ihlal etme pahasına mülteci ve göçmen akışını sınırladığını da altını çizerek, su yüzüne çıkı.

Yıl sona ererken yaklaşık 2.000 kişi hala her gün Yunanistan'a giriş yapıyordu. Yunan adalarında ve Balkan hattı boyunca kabul kapasitesi artarken ve kabul koşulları iyileşirken, ne yazık ki bu iyileşme yaşanan güçlüğü boyutu ile orantısızdı. Gelen göçmen ve mülteci sayısında 2016 yılında kayda değer bir düşüş olacağına dair belirli olmazken, AB, sınırları içerisinde sığınma arayan kişiler için sürdürülebilir ve insan haklarına saygılı çözümler bulmaya yılın başında olduğundan daha yakın değildi.

SİLAHLI ŞİDDET

Ocak ve Şubat aylarında, kendilerini Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Luhansk Halk Cumhuriyeti olarak ilan eden yerlerde Rusya destekli ayrılıkçılar ilerlemek ve sınırlarını düzen altına almak isteyince Ukrayna'nın doğu bölgesi Donbass'ta ağır savaş yeniden başladı. Ağır askeri kayıplar arasında Ukrayna güçleri, çok sayıda sivil kayıpla sonuçlanan her iki tarafça gerçekleştirilen ağır

bombardıman ile birlikte, uzun süredir mücadele konusu olan Donetsk havaalanı ve Debaltseve kasabasının çevresindeki bölge üzerindeki kontrolünü bıraktı. Yıl sonunda BM'nin tahminlerine göre, çatışmalar sonucu toplam ölü sayısı, birçokunun rasgele atılan roket ve havan topu sonucunda öldüğü tahmin edilen 2.000 sivil de dahil olmak üzere 9.000'i aştı. Her iki tarafça yapılan tutuklulara işkence ve diğer kötü muameleler ve ayrılıkçı güçler tarafından esirlerin yargısız infaz edilmesi, savaş suçları ve uluslararası insancıl hukuka ilişkin diğer ihaller arasındaydı. Çatışmalar yıl sonunda hassas bir ateşkes ile dinerken, işlenen suçlara yönelik hesap verebilirlik ihtimali uzaktı. 8 Eylül'de Ukrayna, 20 Şubat 2014 tarihinden bu yana topraklarında işlendiği iddia edilen suçlara ilişkin olarak Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) yargılama yetkisini kabul etti, ancak UCM'nin Roma Statüsü'nün onaylanması konusunda bir gelişme yaşanmadı. Ukrayna güçlerinin - çoğunlukla paramiliter grupların - gerçekleştirdiğinden şüphelenilen ihallere ilişkin Ukrayna yetkilileri tarafından birkaç cezai soruşturma açılrsa da yıl sonunda kimse mahkum edilmemişti. Her tarafa nüfuz eden bir hukuksuzluğun yerleştiği Donetsk ve Luhansk'ta genel bir cezasızlık durumu süregeldi.

Başkent Kiev'de 2013-2014 Avrupa yanlısı gösteriler ("EuroMeydan") döneminde gerçekleştirilen ihaller için de hesap verebilirliğin zor olduğu ortaya çıktı. Kasım ayında, Baş Savcılık EuroMeydan ile ilgili 2.000'den fazla cezai olaya yönelik soruşturmanın sürdüğünü ve 270 kişi hakkında cezai kovuşturmaların başlatıldığını belirtti. İki eski çevik kuvvet (Berkuť) polisine kasıtsız öldürme ve görevi kötüye kullanma suçlarından ötürü açılan dava başladı, ancak yıl içerisinde EuroMeydan ile ilgili suçlar için kimse hüküm giymedi. Avrupa Konseyi tarafından EuroMeydan ile ilgili soruşturmaları izlemek üzere kurulan Uluslararası Danışma Paneli Nisan ve Kasım aylarında iki rapor yayınladı ve bu raporlarda söz konusu soruşturmaların yetersiz olduğu belirtildi.

Geçmişteki insan hakları ihallerine ilişkin

hesap verebilirlik geciktirilmeye devam ederken Ukrayna'nın yolsuzluk ve kötü muameleleriyle bilinen kolluk kuvvetleri için yapısal reformlar gerçekleştirme konusunda biraz ilerleme kaydedildi; Avrupa Konseyi tarafından desteklenen ve kamu görevlilerince işkence ve diğer kötü muameleler de dahil işlenen suçları araştırarak yeni bir kurum oluşturan kanun sonunda kabul edildi. Ukrayna kurumsal reforma yönelik deneme niteliğindeki ilk adımları attı, ancak Donbass bölgesi istikrardan uzak ve Kırım gibi insan hakları ihallerinin izlenmediği bir kara delik olarak kaldı.

Ukrayna'daki çatışmalar yatışırken Türkiye'de, Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ile gitgide belirsizleşen barış sürecinin Temmuz ayında çökmesiyle ağır çatışmalar patlak verdi. Yıl sonunda, kentsel alanlarda giderek daha askeri bir boyut kazanan kolluk kuvvetlerinin operasyonları sırasında 100'den fazla insanın öldüğü rapor edildi. Türk güçlerinin aşırı güç kullandığına ve yargısız infaz yaptığına dair çok sayıda rapor mevcut bulunuyordu. Kolluk kuvveti operasyonları genellikle, kimi zaman haftalarca süren ve bu süre zarfında bölge sakinlerinin sularının ve elektriklerinin kesildiği ve tıbbi yardıma ya da yiyeceğe erişemedikleri tüm gün süren sokağa çıkma yasakları altında yürütüldü. Türkiye yurtiçindeki eylemlerine yönelik eleştirilerden kaçınmak amacıyla, Suriye'deki savaşla ve mülteci kriziyle ilgili kritik rolünü başarılı şekilde avantaj olarak kullandığı için insan hakları ihallerindeki ciddi artış çoğunlukla uluslararası kınamadan kurtulmuş oldu.

İFADE, ÖRGÜTLENME VE TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ

İfade, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüklerine saygı eski Sovyetler Birliği'nde kötüye gitti. Basın üzerindeki hükümet kontrolü, internet sansürleri, protestoların kontrol altına alınması ve bu özgürlüklerin meşru şekilde kullanılmasının suç olarak kabul edilmesi neredeyse her yerde giderek arttı.

Rusya'da, Vladimir Putin'in başkanlığa

dönmesinin ardından yürürlüğe konan baskıcı kanunlar uygulamaya konduğundan hükümete yönelik eleştiriler üzerindeki daimi baskı hız kazandı. Yıl sonunda, çoğu zorunlu olarak 100'den fazla STK Adalet Bakanlığı'nın "yabancı ajanlar" listesine dahil edildi. Tek bir STK bile listeye alınmasına hukuki olarak engel olamadı. İnsan Hakları Merkezi Memorial, yayınlarına "yabancı ajan" etiketini yapıştırmadığı için cezalandırılan birkaç STK'dan biriydi ve bu durum gelecekte liderleri için cezai kovuşturmanın yolunu açmış oldu. Amacı STK'ları yabancı kaynak almaktan vazgeçirmek ve alanları da itibarsızlaştırmak olan kanuna, Mayıs ayında yetkililere, "ülkenin anayasal düzenine, savunmasına ya da devlet güvenliğine tehdit oluşturduğu" düşünüldüğü takdirde yabancı örgütleri "istenmeyen kurum" şeklinde adlandırma yetkisi veren yeni bir kanun ilave edildi. Hedef yabancı bağışçı kurumlar, özellikle de Amerikalı olanlardı. Yıl sonunda dört ABD merkezli bağışçı kurum "istenmeyen kurum" ilan edildi ve Rusya'da süregelen operasyonları - ve eğer varsa - onlarla herhangi bir işbirliği yasadışı kabul edildi. Binlerce internet sitesi ve sayfası genellikle ifade özgürlüğü ihlal edilerek hükümet idarecileri tarafından engellendi. Barışçıl toplanma özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar da arttı ve halk protestolarının sayısı azaldı. İlk kez dört barışçıl protestocu hakkında, toplanılara ilişkin kanunun sürekli olarak ihlal edilmesini suç sayan 2014 tarihli kanun çerçevesinde dava açıldı.

Azerbaycan'da 2014 yılında tutuklanan önde gelen STK liderleri muhtemelen bir dizi uydurma suçlamadan hüküm giydi. Yıl sonunda, aralarında insan hakları savunucularının, gazetecilerin, genç aktivistlerin ve muhalif politikacıların da bulunduğu en az 18 düşünce mahkumu parmaklıklar arkasında kaldı. Barış ve Demokrasi Enstitüsü başkanı Leyla Yunus ve çalışma arkadaşı ve eşi Arif Yunus, 2015 yılının sonuna doğru serbest bırakıldılar ancak hala uydurma vatana ihanet suçlamalarıyla karşı karşıyaydılar.

İnsan hakları açısından Kazakistan'da da

gerileme yaşandı. Ocak ayında yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu sosyal ve diğer alanlardaki "ihtilafların" körüklenmesini suç kabul etmeye devam etti. Muğlak şekilde ifade edilmiş olan suç kapsamında, Facebook sayfalarında basılmamış bir kitaptan Kazak halkını karaladığı düşünülen bölümler paylaşıldıktan sonra Yermek Narymbaev ve Serkzhan Mambetalin adlı aktivistlerin de dahil olduğu dört ceza soruşturması açıldı. Bu kişiler yıl sonunda, yargılanmak üzere tutuklu bulunuyorlardı. Rusya'dan ilham alan ve yabancı STK finansmanına karşı aynı şüpheyi taşıyan Kazakistan, hükümet tarafından onaylanan konuları içeren sınırlı listeye uygun projeler ve faaliyetler için devlet ve devlet dışı STK'lara finansman sağlayan ve yabancı finansman da dahil olmak üzere sağlanan finansmanları idare eden merkezi bir "operatör" oluşturarak Kar Amacı Gütmeyen Kurumlar Hakkında Kanun'da değişiklikler yaptı. Rusya'ya benzer şekilde Kırgızistan da "yabancı ajanlar" kanunu üzerinde çalıştı. Cumhurbaşkanı Atambaev'in güçlü desteğiyle taslak bir kanun teklifi Parlamento'ya getirildi, ancak "tekrar tartışılmak" üzere Haziran'da geri çekildi. Parlamento ayrıca ek istişare için geri çekilmeden önce "geleneksel olmayan cinsel ilişkilere" yönelik "teşvik edici olumlu tutumu" suç haline getiren kanunu üçüncü kez gözden geçirdi.

Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman'a kovuşturmalardan hayat boyu muafiyet ve "ulus lideri" unvanı verilirken Özbekistan ve Türkmenistan baskıcı kanunları konusunda kökten bir değişiklik yapmamayı sürdürdü. Gürcistan ve Ukrayna genel olarak serbest bir ortam sunmaya devam etse de, her iki ülke de bunu sendelemeksizin gerçekleştiremedi. Ukrayna'da Rusya yanlısı görüşleri dile getirmek giderek daha tehlikeli bir hal aldı: Rusya yanlısı gazeteci Oles Buzina Nisan ayında maskeli ve silahlı iki kişi tarafından vurularak öldürülürken, gazeteci Ruslan Kotsaba Şubat ayında vatana ihanet suçlamasıyla gözaltına alınca Ukrayna'nın beş yıl içindeki ilk düşünce mahkumu oldu. Komünist ve Nazi sembollerinin kullanımını yasaklayan "komünizm karşıtı kanunlar" adı

verilen dört kanunun Mayıs ayında kabul edilmesini takiben, Adalet Bakanlığı Ukrayna Komünist Partisi'ni yasaklamak üzere işlemleri başlattı. Gürcistan'da muhalefet partisi, Birleşik Ulusal Hareket ve birçok STK, hükümeti zorla dışarıda bırakılan eski bir paydaş ile muhalefet yanlısı televizyon kanalı Rustavi 2'nin mevcut sahipleri arasındaki uzun süreli hukuk mücadelesini planlamakla suçladı. Kasım ayında Tiflis Şehir Mahkemesi kanalın genel müdürünün ve finans müdürünün değiştirilmesine hükmetti.

Avrupa'nın başka bir yerinde, Türkiye'de, insan hakları konusunda belki de en ciddi gerileme yaşandı. İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK) tam çoğunluk sağlamasıyla sonuçlanan iki müteakip genel seçimin olduğu, partinin önceki lideri ve şu anki Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın otokrat yönetiminin giderek arttığı ve PKK ile barış sürecinin bozulduğu bu ortamda, ifade özgürlüğü daha fazla zarar gördü. Hakaret suçu ve terörle mücadele kanunları kapsamında sayısız haksız cezai kovuşturma siyasal aktivistleri, gazetecileri ve kamu görevlilerini ya da hükümet politikasını eleştirenleri hedef aldı. Özellikle Kürt yanlısı yorumcular ve AK Parti'nin eski müttefiki Fethullah Gülen ile bağlantılı basın kuruluşlarını destekleyenler hedef alındı. Özellikle sosyal medya aracılığıyla Cumhurbaşkanı'nı eleştirenlere daha fazla dava açılmaya başlandı. "Cumhurbaşkanına hakaret" ile ilgili 299. Madde kapsamında 100'den fazla hakaret davası Cumhurbaşkanı tarafından açıldı ve Adalet Bakanlığı tarafından onaylandı.

Eleştirel basın kuruluşları ve gazeteciler büyük bir baskıya maruz kaldı. Eleştirel haberleri ve yorumları sebebiyle gazeteciler editörleri tarafından düzenli aralıklarla kovuldu. Kürt basınına büyük kısmı da dahil olmak üzere haber siteleri net olmayan sebeplerden ötürü idari emirlerle ve itaatkar yargının da yardımıyla engellendi. Gazeteciler, ağırlıklı olarak Kürtlerin yaşadığı Güneydoğu'da haber yaparken polisler tarafından rahatsız edildi ve saldırıya uğradı. Fethullah Gülen'e bağlı basın kuruluşları

sistemik olarak hedef alındı ve hükümet yetkililerine ya kapatıldı ya da devralındı.

Hassas protestolar engellenmeye devam etti. 1 Mayıs gösterileri peş peşe üçüncü yıl da yasaklandı ve İstanbul'da her yıl düzenlenen Onur Yürüyüşü on yıldan fazla zamandır ilk kez şiddet kullanılarak dağıldı. Protestoları dağıtan kolluk kuvvetlerinin özellikle Güneydoğu bölgesindeki aşırı güç kullanımına ilişkin raporlar sıklıkla.

TERÖRLE MÜCADELE VE GÜVENLİK

Geçen yıl, 17 ölümlü ve Fransa ve yurtdışında dayanışma duygusunun açığa çıkmasıyla sonuçlanan, Paris'teki haftalık *Charlie Hebdo* hiciv dergisinin gazetecilerine ve bir Yahudi markete yönelik şiddetli saldırılarla başladı. 13 Kasım'da Paris ve çevresinde yaşanan bir dizi başka saldırıda 130 kişi daha hayatını kaybetti. Saldırıları - özellikle Fransa'da olmakla beraber Avrupa'nın diğer yerlerinde de - insan haklarını tehdit eden birçok önlemler canlandırdı. Bunlar tam olarak tanımlanmamış terörle bağlantılı suçları işlemek ya da böyle bir amaç gütmek üzere seyahat eden ya da seyahat etmeyi amaçlayan kişileri hedef alan önlemleri, geniş kapsamlı yeni gözetim yetkilerini, kısıtlı usuli güvencelerle birlikte genişletilmiş tutuklama yetkilerini ve potansiyel olarak ifade özgürlüğünü baskı altına alan ve belirli gruplar arasında ayrımcılık yapan "radikalleşme karşıtı" önlemleri kapsıyordu.

Birçok ülke istihbarata ya da kolluk kuvvetlerine elektronik haberleşme için neredeyse sınırsız erişim sağlayan önlemleri kabul ettiği ya da sunduğu için en önemli gelişmelerden bir kısmı gözetim alanında kaydedildi. Fransa'da Parlamento, Internet trafiğini ayırım yapmaksızın toplu olarak izleme yoluyla da olmak üzere kişilerin iletişimlerini ve internet kullanımını izlemeye yönelik geniş bir yürütme yetkisi sağlayan gözetime ilişkin iki kanunu kabul etti. Ekim'de kabul edilen ikinci kanun yabancı politikanın teşvik edilmesinin ve ekonomik ve bilimsel çıkarların da dahil olduğu belirlenmemiş bir amaçlar listesi kapsamında ülke içinde ve dışında kitlesel gözetim tekniklerinin iletişim için

kullanılmasının yolunu açtı. Yeni gözetim önlemlerinden hiçbirisi yasal bir ön izin gerektirmezken, idari bir makama Başbakan'a tavsiye vermek üzere sınırlı ve geçici bir yetki veriyordu.

İsviçre, ülkeye giren ve ülkeden çıkan internet kabloları üzerinden verileri izlemek, tanımlayıcı verilere, internet geçmişine ve e-postaların içeriğine erişmek ve devlet casus yazılımını kullanmak üzere Federal İstihbarat Servisi'ne geniş kapsamlı yetkiler veren yeni bir gözetim kanununu kabul etti. Hollanda hükümeti, yürürlüğe girdiğinde, yasal bir ön izin almaksızın iç haberleşmeler de dahil Telekom verilerinin yüklü olarak toplanmasını meşru kılacak bir yasa tasarısı sundu. Birleşik Krallık hükümeti istihbarat servislerini - yeterli bir hukuki kontrol almaksızın - ülke içi ve dışındaki tüm haberleşmeleri dinleme ve telefon ve internet şirketlerinin müşterilerinin internet ve telefon geçmişlerini vermeye zorlama konusunda yetkilendiren yeni bir soruşturma yetkileri kanun tasarısını sundu.

Avrupa hükümetleri özel hayatın gizliliğini tehdit ederken birkaç temel uluslararası mahkeme kararı da önümüzdeki yıllarda şiddetle itiraz edilmesi ve mahkemeye götürülmesi muhtemel bir konunun işaretlerini verdi. Aralık ayında Rusya'daki *Roman Zakharov* davasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yüce Divanı özel hayatın gizliliği hakkına gözetim ile ilgili bir müdahalenin gerekli ve uygun kabul edilmesi için önceden bireysel bir şüphe ve anlamlı bir hukuki inceleme gerektiğinin altını çizdi.

2014 yılında dönüm noktası olan *Digital Ireland* davası karara bağlandıktan sonra Avrupa Birliği Adalet Divanı başka bir önemli karar daha verdi. Ekim ayında, özel şirketlerin kişisel verileri ABD ve AB arasında transfer etmesine izin veren ABD ve AB arasındaki 15 yıllık "güvenli liman anlaşmasını" ABD ve AB kanunlarında kişisel verilere ilişkin temel hakların öncelikli olarak eşit düzeyde korunması varsayımıyla geçersiz kıldı. Edward Snowden tarafından ABD gözetim programının kapsamının ifşa edilmesini takiben, Divan "Birleşik Devletler yetkililerinin üye devletlerden Birleşik Devletlere aktarılan

kişisel verilere erişebildiğine ve ulusal güvenliğin korunması için kesinlikle gereken ve orantılı olmanın ötesinde bu bilgileri işleyebildiğine" karar verdi.

ABD'ye yönelik 11 Eylül 2001 tarihinde yapılan saldırılardan beri istisnai ve hakları tehdit eden terör karşıtı önlemlerin giderek daha fazla kullanılması Fransa'daki Kasım saldırılarının ardından güçlü bir şekilde ifade buldu. İlk 12 günlük dönem için izinsiz ev aramaları yapabilme yetkisi, insanları belirli bölgelerde kalmaya zorlama ve genel olarak kamu düzenini bozan eylemlere katıldığı belirtilen dernekleri ya da grupları tasfiye etme gücü de dahil olmak üzere bir dizi önlemleri uygulamaya sokan bir olağanüstü hal ilan edildi ve bu durum daha sonra üç aya çıkarıldı. İlk birkaç hafta içerisinde bile Fransız yetkililer, sadece ikisi terörle ilgili soruşturma açılmasıyla sonuçlanan (diğer 488'i ilgisiz suçlara ilişkindi) 2.700 izinsiz ev araması yaptı ve 20 cami ve çok sayıda Müslüman derneğini kapattı. Tüm yıl boyunca yetkililer belirsiz bir "terörle mücadele" mevzuatı kapsamında, çoğu ifade özgürlüğü hakkını açıkça ihlal eden birçok kovuşturma açtı.

Ancak Fransa yalnız değildi. Kasım saldırılarının ardından Belçika, Lüksemburg, Hollanda ve Slovakya da dahil olmak üzere bölgedeki ülkelerde yeni terörle mücadele kanunu teklifleri sunuldu. Tüm bu ülkelerde yeni kanun teklifleri "makul şüpheden" daha düşük bir kanıt niteliğine dayanarak terörle ilgili suç işlediğinden şüphelenilen kişilerin hüküm giymeden önceki tutukluluk sürelerinin uzatılmasını içeriyordu.

Tüm bir yıl boyunca Avrupa devletleri, 2014 yılı 2178 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı'nın kabul edilmesini takiben, belirsiz şekilde tanımlanan terörle bağlantılı eylemler gerçekleştirilmeye ya da yürütmeye yönelik belirsiz şekilde tanımlanan bir amaç için yurtdışına seyahat etmeyi ya da seyahat hazırlığı yapmayı engelleyen ve suç haline getiren mevzuatın kabul edilmesi üzerinde çalıştı. Aralık ayında AB Komisyonu terörle bağlantılı eylemler gerçekleştirme amacıyla yurtdışına seyahate ya da seyahat ile ilgili

eylemlere ilişkin yasağı üye devletlerin ulusal mevzuatlarına getiren yeni bir direktif teklifi sundu. Bu teklif, yılın başında, Avrupa Konseyi'nin himayesi altında benzer önlemler içeren anlaşmanın kabulünü izledi ve bu anlaşmayı referans aldı. Bu kanunlar ve "yabancı savaşçılar" adı verilen olguyla mücadele etmek için getirilen diğer kanunlar insan haklarına yönelik bir dizi güvenceyi çeşitli boyutlarda tehdit etti. Birçok ülkede ve özellikle Birleşik Krallık'ta bu önlemler Müslümanlara karşı ayrımcılık ve Müslümanları lekeleme riski taşıyan "şiddet içeren aşırılığ" önlemek ve tanımlamak üzere tasarlanan daha geniş önlemlerle yakın ilişki içindeydi.

ORTA DOĞU VE KUZAY AFRIKA BÖLGELERİNE GENEL BAKIŞ

2015 yılı Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki milyonlarca insana felaket ve bitmeyen bir sefalet getirdi. Suriye, Irak, Yemen ve Libya'daki silahlı çatışmalar sayısız sivilin ölmesine ve yaralanmasına ve Suriye'de çok büyük ölçeklerde olmak üzere zorla yerinden edilmelere sebep olmaya devam etti. Başka bölgelerde hükümet yetkilileri muhalefete geçit vermedi ve bölgede ve bölge dışındaki ülkelerde yaşanan bombalama ve saldırı olaylarını gerçekleştiren silahlı grupların kamu güvenliğine karşı yarattığı tehdide atıfta bulunarak yönetimlerini sıkılaştırdı.

SİLAHLI ÇATIŞMA

Suriye, Yemen ve Irak ile Libya'nın geniş bölgelerinde süregelen silahlı çatışmalarda, devletin ve devlet dışı güçlerin binlerce sivilin öldürerek ve yaralayarak ve milyonları evlerinden çıkarıp çaresizlik ve yoksulluğa sürükleyerek, defalarca savaş suçu işledikleri ve ceza almaksızın ciddi insan hakları ihlallerinde buldukları görüldü. Savaşın güçler sivilin yaşamına çok az önem veriyor ya da hiç vermiyordu ve hem devlet hem de devlet dışı tüm tarafların sivilleri korumaya yönelik yasal yükümlülüğünü göz ardı ediyordu.

Bu silahlı çatışmaların en sertleri Suriye'de şiddetle devam ederek geniş çapta tahribat ve can kaybına sebep olurken Suriye'nin komşularını ve bölgedeki ve bölge dışındaki diğer ülkeleri ciddi şekilde etkiledi. BM'ye göre, hükümetin halkın 2011'de başlayan protestolarını ve reform taleplerini sert bir şekilde bastırmasından yıl sonuna kadar Suriye'de 250.000'den fazla insan öldürüldü. Siviller çatışmaları en ağır şekilde yaşamayı sürdürdü. Milyonlarca insan zorla yerinden edildi; 2015 yılının sonu itibarıyla, 1 milyon

kişi Suriye'den kaçarak özellikle Türkiye, Lübnan ve Ürdün'de mülteci sayısını 4,6 milyona ulaştırdı. Binlerce kişi Türkiye'den tehlikeli deniz geçiş yollarını kullanarak Avrupa'ya girmeye çalıştı ve 7,6 milyondan fazla kişi Suriye içerisinde yerinden edildi. Bazıları ise birkaç kez zorla yerinden edildi.

2015 yılı boyunca Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'a sadık güçler sınır tanımaksızın muhaliflerin kontrolündeki sivil alanları, binlerce kişiyi öldürerek ve yaralayarak bombardımana tutmaya devam etti. Ayrıca söylentilere göre bazı saldırılarda kimyasal maddeler de kullandılar. Tıbbi tesisleri hedef almaya ve silahlı muhalif gruplar tarafından kontrol edilen sivil bölgeleri, sivil halkı kapana kısırarak ve açlığa ve tam bir mahrumiyete mahkum ederek ve onları sürekli bombardımana maruz bırakarak kuşatmaya devam ettiler. Aynı zamanda devlet dışı silahlı gruplar da yasa dışı öldürmeler gerçekleştirdi ve hükümetin elinde olan bölgeleri ayırım yapmaksızın bombaladı. Kuzey Irak'ın birçok yerinde olduğu gibi Suriye'de geniş bir bölge de savaş suçu ve insanlık suçu işlemeye devam eden, bir yandan da bu suçları propaganda ve üye toplama aracı olarak utanmaz bir şekilde internet üzerinden reklam eden ve kendilerini İslam Devleti (İD) olarak adlandıran silahlı grup tarafından kontrol ediliyordu. İD, Suriye'de el-Rakka ve Irak'ta Musul gibi kontrolü altındaki bölgelerde İslam ile ilgili kendi dar yorumunu acımasızca dayattı ve yargısız infazlar ve zalim cezalarla kendisine karşı gelenleri yıldırıldı. Özellikle Irak'ta İD, Şii Müslümanları ve Ezidilerle diğer azınlıkları hedef almaya devam etti; Irak'ta daha önce İD'in kontrolü altında olan alanlarda İD güçleri tarafından yargısız infaza maruz kalan Ezidilerin cenazelerinin bulunduğu bir düzineden fazla toplu mezar bulundu. İD savaşçıları tarafından esir alındıktan sonra birçok Ezidi kadın ve kız çocuğu kayboldu ve seks köleliğine zorlandı. Irak'ta İD güçleri, ağırlıklı olarak Sünnilerin olduğu Anbar bölgesinin başkenti olan Ramadi'yi Mayıs ayında ele geçirerek hükümet güçlerini bölgeden çıkardı ve binlerce insanın güneye, başkent Bağdat'a

doğru kaçmasına sebep oldu. İD güçleri şehri ele geçirdikten sonra sivilleri ve güvenlik güçlerini öldürerek cesetlerini Fırat Nehri'ne attı. Çok katı kıyafet ve davranış kuralları dayattı ve kurallara uymadığı iddia edilen kişileri halk önünde infaz ederek cezalandırdı. Söylenenlere göre İD güçleri eşcinsel olduğunu iddia ettikleri onlarca erkeği bina çatılarından atarak öldürdü. İD güçleri Suriye'de bulunan Palmira'daki UNESCO Dünya Mirası alanı da dahil olmak üzere dini ve kültürel eserleri de tahrip etti.

İrak hükümeti Ramadi'yi ve İD'in kontrolündeki diğer kuzey ve doğu bölgelerini, ilk başlarda güvenlik güçlerinin sayısını çoğunlukla daha önce mezhep cinayetlerinden ve diğer ciddi insan hakları ihlallerinden sorumlu olan Şii milislerle arttırarak ve ABD liderliğindeki uluslararası koalisyon tarafından hava saldırıları yapılmasına ve İnan'dan destek verilmesine yönelik çağrı yaparak yeniden ele geçirmeye çalıştı. Hükümet güçleri ilerledikçe, İD'in elinde olan ya da mücadele ettiği alanları herhangi bir ayırım yapmaksızın sivilleri öldürerek ve yaralayarak bombaladı. Aralık ayında ABD liderliğindeki uluslararası koalisyonun hava saldırıları ve Şii milisler yerine Sünni aşiret savaşçıları ile desteklenen Irak ordusu Ramadi'yi tekrar ele geçirdi. Irak yetkilileri çoğunluğu Sünni Müslüman olan binlerce kişiyi yargılamaya yapmaksızın terör şüphelisi olarak gözaltına almaya devam etti ve ceza görmeksizin bu kişileri işkence ve kötü muameleye maruz bıraktı; genellikle işkence ile alınan "itirafları" esas alarak zanlıları suçlu bulan mahkemeler huzurunda gerçekleştirilen adil olmayan yargılamalarla birçok kişi ölüme ya da uzun süreli hapis cezalarına mahkum edildi.

Yemen'de çatışma halindeki çeşitli güçler tüm ülkede ızdırap ve kargaşaya sebep oldu. Yılın başında, 2014 yılı Eylül ayında başkent Sana'nın kontrolünü ele geçiren kuzey Zaidi Şii azınlığına ait Husi güçleri eski devlet başkanı Ali Abdullah Saleh'e sadık güçlerle desteklenerek güneye doğru ilerledi ve Yemen'in en büyük ikinci ve üçüncü şehirleri olan Taiz ve Kızıldeniz'in liman şehri Aden'i

tehdit etmeye başladı. Husi güçleri Yemen'deki ve Suudi Arabistan sınırları içerisindeki sivil bölgelere ayırım yapmaksızın patlayıcı silahlarla ateş etti; hastanelere ve sağlık çalışanlarına saldırdı; evlere, hastanelere ve okullara yakın yerlerden saldırılar başlatarak sivilleri çekinmeden tehlikeye attı; siviller için halen bir tehdit olan anti-personel mayınları yerleştirdi; protestoculara yönelik öldürücü güç kullandı; STK'ları kapattı ve gazetecileri ve eleştiri yönelten diğer kişileri kaçırdı ve gözaltına aldı.

25 Mart'ta Suudi Arabistan öncülüğünde dokuz Arap devletinden oluşan bir askeri koalisyon, Husi güçlerinin ilerlemesi sonucu Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'a sığınan Yemen Devlet Başkanı Abdurrahman Mansur Hadi'nin isteği üzerine ve Başkan Hadi ve hükümetini yeniden iktidara getirmek amacıyla çatışmaya müdahale etti. Koalisyon Husilere ve Husilerin kontrol ya da mücadele ettikleri alanlara yönelik hava saldırıları başlattı, kısmi hava ve deniz kuşatması gerçekleştirdi ve Husi karşıtı Yemen güçlerini desteklemek için karada asker konuşlandırdı. Koalisyon saldırılarından bazıları askeri hedeflere yönelik gerçekleştirilirken birçoğu rasgele veya orantısızdı ya da özellikle Yemen'in kuzeyinde Husilerin ana üssü olan Sa'da valiliğinde, sivillere ve okullar, hastaneler ve yollar da dahil olmak üzere sivil hedeflere kasıtlı şekilde yönelmiş gibi görünmekteydi. Bazı bölgelerde, yapısı gereği ayırım gözetmeyen ve sivillerin hayatını tehlikeye atan silahların kullanımına ilişkin uluslararası yasağa rağmen koalisyon uçakları ABD yapımı misket bombaları da attı.

İD'in de içinde bulunduğu Husilere muhalif silahlı gruplar, esir alınan Husi savaşçılarını yargısız infaz etti ve sivilleri hedef alan intihar eylemlerinde ve saldırılarda bulundu. 20 Mart'ta iki Şii camisine İD tarafından gerçekleştirilen bombalı saldırılarda tamamı ya da çoğu sivil 140'tan fazla kişi hayatını kaybetti ve yüzlerce kişi yaralandı.

BM'ye göre yıl sonu itibarıyla Yemen'deki silahlı çatışma sonucu 2.700'den fazla sivilin öldürülmesi ve 2,5 milyondan fazla kişinin zorla yerinden edilmesiyle bir insanlık krizi

ortaya çıktı.

Yemen'deki çatışma uluslararası güçlerin doğrudan katılımcısı olduğu tek çatışma değildi. Hem Irak hem Suriye'de ABD liderliğinde Batı ve Arap devletlerinden oluşan uluslararası askeri koalisyon İD güçlerini ve diğer silahlı grupları hedef almak üzere, kimi zaman sivil kayıplara sebep olarak, uçak ve insansız hava aracı kullandı. Suriye'de Rusya'nın silahlı güçleri, insan hakları ihlallerine ilişkin giderek kabaran siciline rağmen Esad hükümetine destek olmak için muhalif güçlerin elindeki bölgelere ve İD hedeflerine hava saldırıları ve roket saldırıları başlatarak müdahalede bulundu. Yıl sonunda bu saldırıların yüzlerce sivil öldürdüğü rapor edildi.

Libya da Muammer Kaddafi rejiminin yıkılmasından sonra dört yıl boyunca silahlı çatışmalara gömüldü. Biri doğuda bulunan, uluslararası düzeyde tanınan ve Haysiyet Operasyonu askeri koalisyonu tarafından desteklenen, diğeri ise başkent Tripoli'de bulunan, Batı merkezli silahlı milislerden ve diğer güçlerden oluşan Libya Şafak koalisyonu tarafından desteklenen, iki rakip hükümet ve parlamento egemenlik için rekabet etti. Diğer bölgelerde kendi ideolojik, bölgesel, kabileyle ilgili, ekonomik ve etnik gündemlerini gözeten, İD ve El Kaide'nin yerel bağlantılarının da içerisinde bulunduğu silahlı gruplar egemenlik için savaşıyordu.

Birbirine karşı çeşitli güçler, sağlık çalışanlarının da içerisinde bulunduğu sivillere yönelik doğrudan saldırılar, rasgele ya da orantısız saldırılar, yasadışı öldürme, insan kaçırma, keyfi gözaltı, işkence ve diğer ciddi ihaller de dahil olmak üzere savaş hukukunu ciddi şekilde ihlal etti. Libya şehirleri Sirt ve Derna'da İD ile bağlantılı güçler halka açık infazlar, kırbaç cezaları ve ampütasyon uyguladı ve başka inançlara sahip yabancı ülke vatandaşlarını hedef aldı. Şubat ayında İD ile bağlantılı silahlı bir grup, internette, birkaç hafta öncesinde kaçırılan çoğu Mısırlı Kıpti Hıristiyan göçmenlerden oluşan 21 kişiyi toplu olarak öldürdüğünü gösteren grafik bir video görüntüsü yayınladı ve bu eyleme karşılık Mısır savaş uçakları misilleme hava

saldırıları gerçekleştirdi.

Aralık ayında Libya'nın iki rakip hükümetinin temsilcileri, şiddeti bitirmeyi ve bir ulusal birlik hükümeti oluşturmayı taahhüt ederek BM'nin aracılık ettiği bir barış anlaşması imzaladı. Silahlı çatışmalarda 600 sivilin öldüğü ve neredeyse 2,5 milyon insanın insani yardıma ve korumaya ihtiyacı olduğu bu yılın sonunda, çeşitli silahlı grupları ve milisleri hariç tutmuş ve düşmanlıkları sona erdirmemiş olsa da söz konusu anlaşma Libya'nın kuşatılmış nüfusu için en azından biraz umut sağladı.

Bölgenin diğer bir yerinde büyük ve köklü sorunlar devam etti. Yıl içerisinde açık savaş haline dönüşmediyse de İsrail-Filistin çatışmasının çözümüne yönelik bir ilerleme kaydedilmedi. İsrail 2014 yılındaki silahlı çatışmanın sebep olduğu yıkımdan sonra Gazze'yi yeniden yapılanmayı tıkayacak şekilde aralıksız olarak karadan, denizden ve havadan kuşatmaya devam etti. İsrail işgal altındaki Batı Şeria'da, yasadışı yerleşmeleri teşvik etmeyi sürdürdü ve bir dizi askeri kontrol noktası, bariyerler ve yüzlerce kilometre uzunluğunda çit/duvar kullanarak Filistinlilerin hareketini ciddi şekilde kısıtladı.

İsrail'in askeri işgaline karşı olan ya da buna karşı protestolara katılan binlerce Filistinli tutuklanıp gözaltına alınırken, yüzlercesi yetkililere herhangi bir suçlama ya da yargılama olmaksızın süresi olarak gözaltında tutma izni veren süresi uzatılabilir idari emirler çerçevesinde alıkondu, diğerleri ise Filistinli protestoculara yönelik sürekli aşırı güç kullanan İsrail askerleri tarafından vuruldu. Filistinlilerin tek başlarına İsraililere yönelik gerçekleştirdiği birçok bıçaklama ve diğer saldırıların yaşandığı yılın son çeyreğinde, tansiyon hızla yükseldi. İsrail askerleri ve polisleri bu duruma, kimi zaman bireylerin yakın bir yaşam tehdidi oluşturmadığı koşullar altında da dahil olmak üzere, öldürücü güç kullanarak karşılık verdi. İsrail güçleri İşgal Altındaki Filistin Toprakları'nda, çoğu yılın son çeyreğinde olmak üzere, aralarında çocukların da bulunduğu 156 Filistinliyi öldürdü, bazıları açıkça yargısız infazdı.

Ocak ayında Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas Filistin'in Roma Statüsü'ne taraf olduğunu ilan etti ve 2014 yılı Haziran ayından bu yana İşgal Altındaki Filistin Toprakları içerisinde kendi yetkisi altında işlenen suçlar hakkında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisini kabul etti. Bununla birlikte, ne Başkan Abbas yönetimindeki Filistin ulusal birlik hükümeti ne de Gazze'deki fiili Hamas idaresi 2014 yılında İsrail ile silahlı çatışmalar süresince Filistinli silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen rasgele roket ve top saldırıları, yargısız infazlar ve diğer ciddi ihaller de dahil savaş suçlarını soruşturmak ya da Filistinli güvenlik görevlilerini hukuksuz gözaltı ve işkencelerden sorumlu tutmak için herhangi bir adım attı. Aynı şekilde İsrail de 2014 yılındaki silahlı çatışmalarda Gazze'de İsrail güçlerinin işlediği büyük çaptaki savaş suçlarıyla ya da diğer uluslararası hukuk ihalleriyle ilgili bağımsız soruşturmalar yapmadı veya bu güçleri Batı Şeria'daki yargısız infazlardan ve tutuklulara yapılan işkencelerden ve kötü muameleden sorumlu tutmadı.

MÜLTECİLER, ÜLKE İÇERİSİNDE YERİNDEN EDİLMİŞ KİŞİLER VE GÖÇMENLER

2015 yılında Suriye, Irak, Yemen ve Libya'daki silahlı çatışmaların insanlara maliyeti ölçülemeyecek kadar büyüktü, ancak bu ülkelerden kaçan mültecilerin sayısındaki sürekli artış ve kendi ülkelerinde yerlerinden edilen insanların daha da fazla sayıda olması bu konuda biraz fikir verdi. Birleşmiş Milletler mülteci ajansı olan BMMYK'ya göre, yıl sonunda dört çatışmanın hepsi birden 5 milyondan fazla kişinin mülteci ve sığınmacı olmasına ve 13,5 milyondan fazla kişinin ülke içinde yerinden edilmesine sebep oldu. İnan gibi diğer ülkelerde devletin baskısı da yurtdışında koruma arayan mülteci akışını körükledi.

Mülteci krizinin etkisi Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki devletlerde en ağır şekilde hissedildi. Yıl sonunda Lübnan Suriye'den 1 milyon mülteci kabul etmiş bulunuyordu, bu

sayı Lübnan'ın toplam nüfusun çeyreğini oluşturmaktaydı. Ürdün ise Suriye'den 641.800'den fazla mülteci barındırıyordu. Bu kadar çok sayıda mültecinin varlığı ev sahibi ülkelerin kaynakları üzerine, istikrarsız uluslararası insani yardım ve destek ile sadece kısmen hafifletilen büyük bir yük bindirdi ve sosyal alanda ve güvenlik konusunda büyük zorluklar ortaya çıkardı. Hem Lübnan hem de Ürdün'de yetkililer resmi ve gayri resmi sınır noktalarındaki kontrolleri sıkılaştırarak, Suriye'nin uzun süreli Filistin mülteci topluluğundan kişiler başta olmak üzere belirli kategorilerdeki kişilerin girişlerini engelleyerek ve kabul edilenler için ikamet şartlarını zorlaştırarak yeni gelenlerin akışını durdurmaya yönelik önlemler aldı. Suriye'den gelen ve Ürdün'e girişi reddedilen 12.000'den fazla mülteci çaresiz koşullar altında Suriye'nin Ürdün ile olan sınırında Ürdün tarafındaki uzak çorak bir alanda kaldı. Bu arada Aralık ayında Ürdün yetkilileri uluslararası geri göndermeme ilkesine karşı gelerek, 500'den fazla Sudanlı mülteci ve sığınmacıyı insan hakları ihallerine uğrama tehlikesi altında oldukları Sudan'a sınır dışı etti.

Suriye'den ve silahlı çatışmaların sardığı diğer ülkelerden kaçanlar için yaşam, mülteci olarak karşılaştıkları zorluklar ve güvensizlik sebebiyle çok zor ve belirsizdi. Bu zorluklar, uzaklarda özellikle AB ülkelerinde daha fazla güvence arayan yüz binlerce mültecinin kendilerini yeni tehlikelere atmalarına sebep oldu. Çok sayıda kişi, bilhassa Libya ve tek başına Suriye'den yaklaşık 2,3 milyon mülteci kabul eden Türkiye'den İtalya ve Yunanistan'a, insafsız insan kaçakçıları tarafından temin edilen aşırı kalabalık ve denize çıkmaya elverişsiz tekneler içinde tehlikeli bir şekilde deniz yoluyla geçmek amacıyla ayrıldı. Birçoğu geçmeyi başardı ve AB devletlerinin kendileri için kimin sorumlu olması gerektiğine ve her devletin mültecilerden "kendi hakkına" ne kadar düşeceğine dair yaptığı tartışmalar sebebiyle şüphesiz karışık bir kabulle karşılaştıkları Avrupa'nın nispeten güvenli ortamına giriş yaptı. Ancak aralarında birçok bebek ve

çocuğun da bulunduğu sayısız kişi yolculuk sırasında denizde yaşamını yitirdi.

Lübnan, Suriye'den gelen ve nüfusunu arttıran 1 milyondan fazla mülteciye ek olarak, evlerinden kaçmalarına neden olan İsrail ile yaşanan çatışmalardan on yıllar sonra birkaç yüz bin Filistinli mülteciye de ev sahipliği yapmaya devam etti. Lübnan yetkilileri tarafından kendilerine koruma sağlandı, ancak kendilerini miras hakkı elde etmelerinden, ücretsiz halk eğitimi almalarından ve belirli ücretli işlerde çalışmalarından mahrum bırakan ayrımcı kanun ve politikalara maruz kaldılar.

Mülteciler ve ülke içinde yerinden edilenlerin yanı sıra göçmenler de birçok ülkede insan hakları ihlallerine karşı oldukça savunmasız kaldı. Cezayir ve Fas'ta Sahra altı Afrika'sındaki ülkelere gelen göçmenler tutuklamalara ve hızlıca sınır dışı edilmelere maruz kaldı. Libya'nın Tripoli şehrinde bulunan yetkililer 4,000 kadar göçmeni ve belgesi olmayan yabancı uyruklu kişileri işkence ve kötü muameleyle karşı karşıya kaldıkları tesislerde süresiz olarak alıkoyarken, diğer mülteciler, sığınmacılar ve göçmenler ise ayrımcılık ve emek sömürüsü dahil ciddi ihlallere maruz kaldı. İsrail'de yetkililer Eritre ve Sudan'dan gelen sığınmacıların adil bir mülteci belirleme sürecinden geçmelerini engelledi ve yıl sonuna kadar 4,200'den fazla kişiyi terk edilmiş göz altı tesislerinde alıkoydu ve diğerlerine "gönüllü" olarak İsrail'i terk etme ya da süresiz bir şekilde alıkonulma baskısı yaptı.

Çoğu Güney ve Güneydoğu Asya'dan gelen göçmen işçiler, kafala sponsor sisteminin kendilerini işverenlerine bağladığı ve iş kanunu çerçevesinde yeterince korunmadıkları Körfez'in petrol ve gaz zengini ülkelerinde, ciddi düzeyde sömürü ve hak ihlalleriyle karşı karşıya gelmeye devam etti. İşgücünün %90'ını göçmen işçilerin oluşturduğu Katar'da hükümet 2014 yılında söz verdiği reformları uygulama konusunda büyük ölçüde başarısız oldu; birçok inşaat işçisi tehlikeli yaşam ve çalışma şartlarına maruz kalmaya devam etti ve çoğu kadın olan binlerce ev hizmetlisi düşük maaş ve aşırı

çalışma saatlerinden fiziksel saldırı, zorla çalıştırma ve insan kaçakçılığına kadar birçok ihlalle karşılaştı. Bununla birlikte Kuveyt'te ilk kez yeni bir kanun, göçmen ev hizmetlilerine her hafta bir gün dinlenme ve 30 günlük yıllık ücretli izin hakkı verdi.

MUHALEFETİN BASTIRILMASI

Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerindeki hükümetler eleştiri ve muhalefete karşı hoşgörüsüzdü ve ifade, örgütlenme ve barışçı toplantı özgürlüklerini kısıtladı. Mısır yetkililerinin ve Bahreyn, Kuveyt, Umman ve Birleşik Arap Emirlikleri hükümetlerinin yaptığı gibi, Cezayir ve Fas'ta da devlet yetkilileri internette ya da başka alanlarda eleştiri getirenler hakkında kovuşturma açmak ve bu kişileri hapse atmak için çok geniş bir şekilde tanımlanan aşağılama ve/veya hakaretle ilgili ceza kanunlarını kullandı. Bu Körfez devletlerinde, hedef alınan kişiler arasında Suudi Arabistan'ın en son kralı hakkında saygısız kabul edilen yorumlar göndererek ya da Yemen'deki askeri müdahaleyi eleştirerek Suudi Arabistan ile kendi ülkelerinin ilişkilerini zedelemekle suçlanan bireyler de bulunuyordu. Katar'da yetkililerin ülkenin Emir'i için rahatsız edici kabul ettikleri satırlar yazan ve okuyan bir şair 15 yıllık hapis cezasını çekmeyi sürdürdü. Ürdün'de onlarca gazeteci ve aktivist, kralın ve devlet kurumlarının eleştirilmesini yasaklayan ceza kanunu hükümleri ve yabancı liderleri ve devletleri eleştirmeyi suç haline getiren ve 2014 yılında değiştirilen terörle mücadele yasası çerçevesinde cezai kovuşturmayla karşı karşıya kaldı.

İran'da ülkenin nükleer programı ile ilgili uluslararası anlaşma ve mali ve ekonomik yaptırımların gevşetilmesi devlet baskısında herhangi bir azalmaya yol açmadı. Yetkililer, Facebook, Twitter ve diğer sosyal medya sitelerine erişimi engelleyerek, yabancı yayıncıların sinyallerini bozarak ve üç muhalefet partisi liderinin 2009'dan beri herhangi bir suçlama ya da yargılama olmaksızın gözaltında tutulması da dahil olmak üzere gazetecileri, insan hakları savunucularını, sendikacıları, sanatçıları ve eleştirilerini ifade

eden diğer kişileri tutuklayarak, gözaltına alarak ve hapse atarak ifade özgürlüğünü ve örgütlenme ve toplantı özgürlüğü haklarını kısıtlamaya devam etti.

Suudi Arabistan'daki yetkililer de herhangi bir eleştiriyi ya da muhalefete tahammül etmemekle beraber reformu savunmaya ya da insan haklarını desteklediğini açıkça ifade etmeye cesaret edenleri de sertçe cezalandırdı. Blog yazarı Raif Bedevi, mahkeme tarafından "İslam'a hakaretten" ve yetkililerin kapattığı Özgür Suudi Liberaller adlı internet sitesini kurarak siber suç kanununu ihlal etmekten suçlu bulunduktan sonra 2014 yılında aldığı 10 yıllık hapis cezasını çekmeyi sürdürdü. Mahkeme blog yazarını 1,000 kere kırbaçlanma cezasına da mahkum etti. Temmuz ayında tutuklanan Dr. Zuhair Kutbi bir televizyon röportajında bir devlet modeli olarak anayasal monarşiyi savunduktan sonra aylarca tutuklu kaldı ve yargılanarak hapis cezasına mahkum edildi.

Mısır'da hükümet, 2013 yılı Temmuz ayında ordu Muhammed Mursi'yi devirdiği zaman başlayan Müslüman Kardeşler üzerindeki aralıksız baskısını sürdürdü ve bu baskıyı diğer eleştiri yapan kişileri ve muhalifleri, insan hakları ve siyasi reform savunucularını da dahil edecek şekilde genişletti. Yetkililer siyasi sebeplerden ötürü binlerce kişiyi gözaltına aldı; yıl sonunda en az 700 kişi mahkemelerde ceza verilmeksizin iki yıllık azami yasal süreden daha uzun süre tutuklu oldu. Binlerce başka kişi kitlesel hapis ve ölüm cezaları veren ceza mahkemeleri ve askeri mahkemeler huzurunda adil olmayan toplu davalarla karşı karşıya kaldı. Bazı tutuklular zorla kaybolmalara maruz kaldı. Yetkililer güvenlik güçleri, devlet yetkilileri ve sivillere yönelik giderek artan ölümcül saldırılara başlayan silahlı grupların yarattığı tehdide dikkat çekerek muhalefet üzerindeki baskıya ilişkin her türlü eleştiriyi reddetti.

Bölgenin her yerinde ulusal yargı sistemleri zayıf ve bağımsızlıktan yoksundu ve özellikle hükümet karşıtı olarak algılanan kişilere karşı açılan davalarda davanın uygun şekilde yürütülmesini sağlamadı ve adil yargılanma hakkını uygulamadı. 2015 yılı boyunca Mısır

dahil olmak üzere Bahreyn, İran, Irak, Ürdün, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerdeki mahkemeler, sanıkları adil olmayan yargılamalarla suçlu bulduktan sonra hapse ve ölüme mahkum etmeye devam etti. Bu tür mahkemeler adaletin korkusuz destekçileri olmak yerine devlet baskısının bir aracı olarak işlev gördü.

ÖLÜM CEZASI

Ölüm cezası Cezayir, Lübnan, Fas ve Tunus gibi yıllardır herhangi bir infaz gerçekleştirilmemiş ülkeler de dahil olmak üzere bölgede yaygın olarak verilen bir cezaydı. Bu durumun aksine, İran, Irak ve Suudi Arabistan hükümetleri dünyanın başta gelen infazcıları arasında olmaya devam etti, bunlar arasında İran infazlarda rahatsız edici bir artışla başı çaktı. Infaz edilenlerin birçoğunun adil olmayan yargılamalardan sonra ya da uyuşturucuyla bağlantılı suçlar gibi can kaybına sebep olmamış ya da "en ciddi suçlar" eşiğini geçmemiş suçlar için ölüm cezasına mahkum edildiklerine dair net kanıtlar olmasına rağmen yüzlerce infaz gerçekleştirildi. Çocuk suçlular İran'da infaz edilenler ve Suudi Arabistan'da da infazla karşı karşıya kalanlar arasındaydı.

İŞKENCE VE DİĞER KÖTÜ MUAMELE

Tutuklulara yönelik işkence ve kötü muamele alışıldık bir durumdu ve tüm Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde yaygındı. Bu davranışlar bilgi ve "itiraf" elde etmek, mağdurları cezalandırmak ve korkutmak ve diğerlerini sindirmek üzere kullanılıyordu. Çoğu ülkenin işkenceye karşı BM Sözleşmesi'ni onaylamış olmasına rağmen, işkence yapan kişiler neredeyse daima cezasız kaldı; mahkemeler davalıların duruşma öncesi tutukluluk döneminde maruz kaldığı işkenceye ilişkin iddialarını nadiren ciddiye aldı ve hükümetler nadiren işkenceyle ilgili soruşturma yürüttü ya da tutukluları korumaya yönelik önlemler aldı. Suriye'de hükümet güçleri sistematik şekilde işkence yöntemini kullanmaya devam etti ve çok sayıda tutuklunun ölümüne yol açtı. Mısır'da güvenlik güçleri tutuklama sırasında gözaltına

alınanlara sıklıkla saldırıda bulundu ve onları dayağa, elektrik şokuna ve acı verici stres pozisyonlarına maruz bıraktı. İran mahkemeleri kırbaçlama, körleştirme, taşlama ya da ampütasyon da dahil olmak üzere işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamelelere ya da cezalara ilişkin yasağı ihlal eden cezalar vermediyi sürdürdü.

CEZASIZLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK

Suriye, Irak, Yemen ve Libya'da hükümet güçleri ve devlet dışı silahlı gruplar herhangi bir ceza almaksızın savaş suçları işledi ve diğer uluslararası insani hukuk ihlallerinde ve ciddi insan hakları ihlallerinde bulundu. 2014 yılı çatışmaları ve öncesindeki çatışmalarda İsrail güçleri ve Filistinli silahlı gruplar tarafından işlenen benzer suçlar ve yapılan ihlaller için kimse sorumlu tutulmadı. Cezayir'de, 1990'lardaki silahlı iç çatışmalar sırasında devlet güçleri tarafından yapılan ciddi ihlallerin mağdurları için adalet kampanyası yapmak suç olmaya devam etti. Lübnan'da yirmi yıl önce sona eren sivil savaş sırasında ve sonrasında zorla kaybedilen ya da kaybolan binlerce kişiye neler olduğunu ortaya çıkarma konusunda herhangi bir gelişme kaydedilmedi. Mısır'da yetkililer 2013 yılı Haziran ayından bu yana güvenlik güçleri tarafından yüzlerce protestocunun öldürülmesine ilişkin bir soruşturma yürütmedi ve hesap verebilirliği sağlamadı.

Mayıs ayında, 2011 "Yasemin Devrimi"ni takiben görevlendirilen Tunus'un Hakikat ve Haysiyet Komisyonu geçmiş insan hakları ihlalleriyle ilgili soruşturmanın bir parçası olarak ifadeleri dinlemeye başladı. Ancak yeni bir kanun taslağı 2011 yılına kadar gücü elinde bulunduran rejim süresince işlenen ekonomik suçlar için hesap verebilirlik sağlama ihtimalini ortadan kaldırma riski taşırken, Komisyon da yolsuzluk iddiaları ve istifalarla zayıfladı. Libya'da Tripoli yetkilileri önceki Kaddafi dönemi görevlilerini savaş suçu iddialarıyla ya da 2011 isyanı süresince işlenen diğer suçlardan ve silahlı çatışmalar ortaya çıkarmaktan uzun süreli hapse ya da ölüme mahkum etti. Duruşmalar

usulsüzlüklerle bozuldu; yetkililer Muammer Kaddafi'nin oğlu Seyfülislam Kaddafi'nin teslim edilmesini talep eden Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin talebini yerine getirmedi; onun yerine Seyfülislam Kaddafi yargılandı ve ölüm cezasına mahkum edildi.

AYIRIMCILIK- AZINLIKLAR

Dini ve etnik azınlıklar birçok ülkede ayrımcılığa maruz kalmaya devam etti. İran'da Bahailer, Sünni Müslümanlar, İslamiyetten Hıristiyanlığa geçiş yapanlar ve Sünni olan Şii Müslümanlar hapse atıldı ya da inançlarını serbestçe yaşamaları engellendi. İran'ın Ahvaz Arapları, Azerbaycan Türkleri, Beluçlar ve Kürtler de dahil dezavantajlı etnik gruplarına mensup azınlık hakları aktivistleri sert hapis cezalarına mahkum edildi ve orantısız şekilde ölüm cezasına maruz kalmaya devam etti. Suudi Arabistan'da Şii azınlığa yönelik ayrımcılık kemikleşmiş bir şekilde sürdü ve Şii liderler ve aktivistler gözaltına alındı; bazı durumlarda adil olmayan yargılamalarla ölüme mahkum edildi. Kuveyt'te hükümet, birçoğunun Kuveyt'te doğmuş ve tüm hayatlarını orada geçirmiş olmasına rağmen Bidunların ülkede yasadışı olarak bulduklarını iddia ederek 100,000'den fazla Bidundan vatandaşlıklarını geri almayı sürdürdü. Bidun hakları aktivistleri ise tutuklama ve kovuşturmalarla karşı karşıya kaldı. İsrail'de Filistin vatandaşları özellikle barınma ve arazi hakları gibi birçok alanda ayrımcılıkla karşılaştı.

ZORLA TAHLİYELER

İsrail yetkilileri, fiilen elde edilemeyen İsrail izinleri almaksızın inşa edildiğini söyledikleri Kudüs'ün doğusu da dahil olmak üzere Batı Şeria'daki Filistinlilerin evlerini, içinde oturanları zorla tahliye ederek yıkmayı sürdürdü ve İsraililere saldırın Filistinlilerin ailelerini evlerini yıkarak cezalandırdı. Ayrıca çoğunlukla Nəcəf/Nakab bölgesindeki Bedevi köylerinde yaşayan İsrail'in Filistin vatandaşlarının evlerini de yıktı. Mısır'da ordu, ülkenin Gazze Şeridi ile sınırı boyunca "tampon" güvenlik bölgesi oluşturmak üzere

insanları evlerinden zorla tahliye etti.

KADINLAR VE KIZ ÇOCUKLARI

Kadınlar ve kız çocukları Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerindeki tüm ülkelerde hukuk çerçevesinde ve uygulamada ayrımcılıkla karşılaşmaya devam etti. Birçok ülkede aşırı derecede cinsel şiddetle ve farklı şiddet türleriyle karşı karşıya kaldılar. Medeni kanunlar boşanma, çocukların velayeti ve miras konularıyla ilgili olarak genelde kadınlara erkeklerden daha az hak verirken, birçok ülkenin vatandaşlık kanunları yabancı kadınlarla evli erkeklerin aksine, yabancı erkeklerle evli kadınların uyruklarını çocuklarına geçirmelerini engelledi.

Ürdün'de kadınlar "namus" cinayeti adı verilen suçlar da dahil şiddete karşı yeterli düzeyde korunmadı. Hükümet, tecavüzcülere tecavüz ettikleri kişiyle evlendikleri takdirde, mağdurun 15-18 yaş arasında olduğu durumlar hariç, kovuşturmadan kurtulmalarına olanak sağlayan mevzuatı revize etti. Bahreyn'de kabul edilen yeni bir kanun ise ev içi şiddet mağdurlarına daha fazla koruma sağlasa da, onun öncesinde ülke parlamentosu evlilik içi tecavüzü suç haline getirecek olan bir maddeyi reddetti. Suudi Arabistan'da kadınlara ilk kez belediye seçimlerinde oy verme ve aday olma izni verildi, ancak kadınların araba kullanmalarına ilişkin yasak devam etti. İran parlamentosu kadınların evlilik, boşanma ve çocuk sahibi olmakla ilgili serbestçe karar verme hakkını baltalayan bir kanun taslağının genel ilkelerini onayladı ve doğum kontrol hakkında bilgiye erişimlerinin engellenmesi ve gönüllü kısırlaştırmanın yasadışı ilan edilmesi dahil kadınlara yönelik ayrımcılığın daha da yerleşmesi riskini doğuran başka kanun tasarılarını tartışmaya açtı. İran'da kadınlar zorunlu "örtünme" (hijab) kanunlarına ve bu tür kanunları uygulayan polisler ve paramiliter birliklerin tacizine, şiddetine ve tutuklamalarına maruz kalmaya devam etti.

Kadınlar ve kız çocukları bölgedeki nüfusun yarısını oluşturuyordu ve içinde buldukları topluma her yıl büyük katkıda bulundular, ancak fiilen yaşamın hiçbir alanında

erkeklerle eşit haklara sahip olamadılar.

Hiçbir ülkede kadın bir devlet başkanı bulunmazken, çok az sayıda kadın üst düzey siyasi ya da diplomatik bir göreve getirildi. Ayrıca kadınlar tamamen ya da büyük ölçüde yargıda da, özellikle de üst düzeylerde, yer almıyordu. Kadınlara ve kadınların insan haklarına karşı süregelen basmakalıp ve ayrımcı tutumların yaygınlığı düşünüldüğünde bu durum şaşırtıcı değildi. Bu tür önyargıların ve kadın düşmanlığının en aleni ve uç olanı özellikle Irak'ta İD güçleri tarafından kadınlara ve kız çocuklarına karşı işlenen tecavüz, zorla evlilik, seks köleliği ve yargısız infazın da dahil olduğu suçlardı. Ancak tüm bölgede toplumsal cinsiyet temelli şiddetin yaygınlığı ve hayatta kalanlar için tazminatın olmaması istisnai bir durum değildi.

2015 yılının sonuna kadar, bölgede dört yıl önce Arap Baharıyla kitlesel halk ayaklanmasının ortaya çıkardığı siyasi ve insan haklarına yönelik reformlara ilişkin umutlar neredeyse tamamen yok oldu. Siyasi ve sosyal reformlar, ekonomik ilerleme ve insan haklarının daha fazla korunması yerine bölge, silahlı çatışmalar, giderek sıkılaşan devlet baskısı, hak ihlalleri ve silahlı grupların saldırı tehdidi arasında kaldı. Ancak bu kasvet ve umutsuzluk arasında binlerce cesur birey - insan hakları savunucuları, sağlık çalışanları ve gönüllüler, avukatlar, gazeteciler, toplum aktivistleri ve diğerleri - 2011'de dile getirilen umutların halen canlı ve köklü olduğunu ve hiç de boş bir hayal olmadığını eylemleriyle gösterdi.

ULUSLARARASI

AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2015/16

ÜLKE BİLGİLERİ

TÜRKİYE

Cumhurbaşkanı: Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan: Ahmet Davutoğlu

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

İnsan haklarının durumu Haziran'daki genel seçimlerin ve Temmuz'da Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ve Türk silahlı kuvvetleri arasında şiddetin patlak vermesinin ardından ciddi biçimde kötüye gitti. Basın, hükümet tarafından uygulanan eşi benzeri görülmemiş bir baskıyla karşı karşıya kaldı; çevrimiçi ve çevrimdışı ifade özgürlüğü ciddi şekilde zarar gördü. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı ihlal edilmeye devam etti. Polisin aşırı güç kullanımı ve gözaltında kötü muamele vakaları artış gösterdi. İnsan hakları ihlallerinde cezasızlık devam etti. Yargının bağımsızlığı daha da sarsıldı. Solcu ve Kürt yanlısı aktivist ve göstericileri hedef alan İslam Devleti (İD) adlı silahlı grubun ayrı ayrı gerçekleştirdiği intihar saldırıları 139 kişiyi öldürdü. Tahmini 2, 5 milyon mülteci ve sığınmacı Türkiye'de barındırılıyordu, ancak hükümet AB ile bir göç anlaşması üzerine görüşmeler yaparken bireyler giderek daha fazla keyfi gözaltılar ve sınır dışı edilmelerle karşı karşıya kaldı.

ARKA PLAN

Hakim ve savcılarının siyasi amaçlı atamaları ve yer değişiklikleri, zaten bağımsız ve tarafsız olmayan yargıya daha da zarar vererek tüm yıl boyunca devam etti. Suçlama öncesi ve yargılama öncesi tutukluluk kararları, mal haczi ve bu kararlara karşı temyiz başvuruları gibi cezai soruşturmaların yürütülmesiyle yetkili Sulh Ceza Mahkemeleri hükümetin giderek artan kontrolü altına girdi.

Nisan ayında, Osmanlı Türkiye'sinde yaşanan 1915 Ermeni katliamının 100'üncü yılını anmak üzere ülke genelinde barışçıl gösterilerle anma törenleri düzenlendi.

İşlenen bu suçların tamamen tanınmasına ilişkin bir gelişme yaşanmadı.

Haziran ayındaki genel seçimde 2002 yılından beri iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) mecliste çoğunluğu elde edemedi. Parti, Kasım'da yenilenen seçimlerden sonra, oyların neredeyse %50'sini elde ederek meclis çoğunluğunu geri kazandı.

2013'ten bu yana PKK ve devlet arasındaki mevcut kırılğan barış süreci Temmuz ayında sona erdi. Devlet güçleri Türkiye ve Kuzey Irak'taki PKK üslerine yönelik saldırılar başlatırken PKK de polis ve askeri hedeflere ölümcül saldırılar yapmaya başladı. Şehir merkezlerinde PKK'nin gençlik kolu (YDG-H) ile polis ve ordu arasındaki silahlı çatışmalar, özellikle bölge sakinlerinin hayatlarına zarar verdi. Aralık ayı ortasında Güneydoğu illerinde güvenlik güçlerinin toplu bir şekilde konuşlandırılması çatışmaların yoğunlaşmasıyla ve bölgedeki avukatlar ve aktivistlere göre onlarca silahsız bölge sakininin öldürülmesiyle sonuçlandı. İçişleri Bakanı ateşkesin sonlanmasından bu yana 3.000 "terörist" in öldürüldüğünü ifade etti.

PKK'nin Eylül ayındaki ölümcül saldırıları sonrasında, milliyetçi çete saldırıları, Kürt kökenli sol görüşlü Halkların Demokratik Partisi (HDP) bürolarının yanı sıra çoğunlukla Kürtleri ve mallarını hedef alarak Türkiye'de hızla yayıldı. İçişleri Bakanlığı, iki kişinin hayatını kaybettiğini, 51 kişinin yaralandığını, 69 parti binasının ve 30 ev ve işyerinin zarar gördüğünü bildirdi. HDP, 126'sı kendi bürolarına yönelik olmak üzere 400'den fazla saldırı yapıldığını bildirdi.

Muğlak ve geniş terörle mücadele kanunları kapsamında toplu kovuşturmalar devam etti. Mart ayında, AK Parti hükümetini devirmeyi amaçlayan "Balyoz" darbe planıyla suçlanan toplam 236 askeri personel yeniden yargılandıktan sonra beraat etti. Sivillerin hükümeti devirmekle suçlandığı "Ergenekon" davasında ise yargılama işlemleri temyizde devam etti. Özel yetkili terörle mücadele ve organize suçlar mahkemelerinin 2014 yılında kaldırılmasını takiben, PKK ile bağlantılı Kürdistan Topluluklar Birliği üyesi oldukları

iddiasıyla Kürt siyasi aktivistleri hedef alan davalar henüz karara bağlanmadı. Temmuz ayında PKK ve devlet güçleri arasında şiddetin patlak vermesiyle tutuklama dalgaları başladı. Ağustos'un sonuna kadar 2.000'den fazla kişinin PKK ile bağlantısı olduğu iddiasıyla gözaltına alındığı tahmin edilirken 260'dan fazla kişi tutuklu yargılanıyordu. ABD'de yaşayan din adamı ve eski AK Parti müttefiki Fethullah Gülen de dahil olmak üzere, "Fethullah Gülen Terör Örgütü'ne" üyelikle suçlanan bireyler için de kovuşturmalar başlatıldı.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

İfade özgürlüğüne saygı giderek azaldı. Hakaret ve terörle mücadele kanunları kapsamında olanlar da dahil olmak üzere sayısız haksız cezai kovuşturma siyasi aktivistleri, gazetecileri, ve kamu görevlilerini ya da hükümet politikalarını eleştiren diğer kişileri hedef aldı. Sıradan vatandaşlar sosyal medyadaki paylaşımları sebebiyle sıklıkla mahkemeye çıkarıldı.

Hükümet, medya şirketlerini ve dijital dağıtım ağlarını hedef alarak ve sonrasında tehdit edilen ve genellikle kimliği belirlenemeyen saldırganlar tarafından saldırıya uğrayan eleştirel gazetecileri hedef göstererek basın üzerinde büyük bir baskı kurdu. Ana akım gazeteciler hükümeti eleştirdikten sonra işlerinden kovuldu. Kürt basınının büyük kısmı da dahil olmak üzere haber siteleri belirsiz sebeplerden ötürü idari emirlerle ve itaatkar yargının da yardımıyla engellendi. Gazeteciler, ağırlıklı olarak Kürtlerin yaşadığı Güneydoğu'da haber yaparken polisler tarafından rahatsız edildi ve saldırıya uğradı.

Mart ayında, 2010 yılında hakkında yazı yazdığı ve daha sonra savcılara teslim ettiği "Balyoz" darbe planı kovuşturmasının temelini oluşturan gizli devlet belgelerini edinmekten suçlanan Taraf gazetesi yazarı Mehmet Baransu yargılanmak üzere tutuklandı. Yıl sonunda Baransu'nun tutukluluğu devam ediyordu.

Ağustos 2014 ve Mart 2015 arası altı ay içinde Adalet Bakanı, Ceza Kanunu'nun 299.

Maddesi çerçevesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakaretten 105 cezai kovuşturma açılmasına izin verdi. Sekiz kişi yargılanmak üzere tutuklandı. Dört yıla kadar hapis cezası verilebilen bu hüküm çerçevesinde gerçekleştirilen kovuşturmalar yıl boyunca devam etti. Eylül ayında 17 yaşında bir öğrenci Cumhurbaşkanı'na "kaçak sarayın hırsız sahibi" dediği için hakaretten suçlu bulundu. Konya'daki çocuk mahkemesi tarafından ertelenmiş 11 ay ve 20 gün hapis cezasına mahkum edildi.

Savcılık görevleri sebebiyle indirimli mülkiyet sahibi oldukları iddiasında bulununca 10 savcıya hakaret etmekle suçlanan Cumhuriyet gazetesi muhabiri Canan Coşkun'un ilk duruşması Kasım ayında yapıldı. Coşkun, 23 yıl 4 ay hapis cezasıyla karşı karşıya kaldı. Kasım ayında Cumhuriyet gazetesi yazı işleri müdürü Can Dündar ve gazetenin Ankara temsilcisi Erdem Gül, gazetede istihbarat teşkilatının 2014 yılında Suriye'ye silah taşıdığını iddia eden bir haberdan sonra casusluk, devlet sırrını ifşa etme ve terör örgütüne yardım etmekle suçlandı. O sırada Başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan tırların insani yardım götürdüğünü iddia etmişti. Dündar ve Gül yargılanmak üzere tutuklandı ve yıl sonunda halen tutukluluk durumları sürüyordu. Suçlu bulundukları takdirde ömür boyu hapis cezası ile karşı karşıya kalacaklar.

Diyarbakır'da bulunan Hollandalı gazeteci Frederike Geerdink "PKK propagandası yapmak" iddiasıyla yargılandığı davada Nisan ayında beraat etti, ancak Yüksekova'da haber yaptıktan sonra Eylül ayında tutuklandı ve sınır dışı edildi. Ağustos'ta üç Vice News gazetecisi PKK ve güvenlik güçleri arasındaki çatışmaları haber yaptıktan sonra polis tarafından sorguya çekildi ve daha sonra "terör örgütüne yardım etmekle" suçlanarak yargılanmak üzere tutuklandı. Birleşik Krallık vatandaşı olan Jake Hanrahan ve Philip Pendlebury sekiz gün sonra serbest bırakıldı ve sınır dışı edildi; Iraklı Kürt gazeteci Muhammed Resul'un tutukluluğu ise yıl sonunda devam ediyordu.

"Fethullah Gülen Terör Örgütü"

soruşturmalarıyla bağlantılı basını susturmak üzere eşi benzeri görülmemiş adımlar atıldı. Ekim ayında, özel bir dijital yayın platformu olan Digturk yedi kanalı yayın ağından kaldırdı. 1 Kasım seçimlerinden dört gün önce, polis mahkeme tarafından atanan bir kayyumla beraber Bugün ve Kanaltürk adlı iki haber kanalını canlı yayında keserek ve Millet ve Bugün gazetelerinin basılmasını engelleyerek zorla Koza İpek Holding'in merkez ofislerine girdi. Azimle muhalefet yapan bu haber kaynakları sadık birer hükümet yanlısı olarak tekrar açıldı. Kasım ayında devlete ait Türk Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş. (Türksat) Samanyolu Yayın Grubu'na ait 13 televizyon ve radyo kanalını yayından çıkardı. Grubun başkanı Hidayet Karaca yargılanmak üzere bütün bir yıl boyunca tutuklu kaldı.

Kasım ayında Diyarbakır Baro Başkanı ve tanınmış insan hakları savunucusu Tahir Elçi Diyarbakır'da bir basın açıklaması yaptıktan sonra vurularak öldürüldü. Faili ise yıl sonunda, soruşturmanın tarafsızlığı ve etkililiğine ilişkin endişelerin arasında, belirsizliğini koruyordu. Elçi, öldürülmeden önceki ay ulusal bir televizyon kanalında canlı yayında PKK "bir terör örgütü değildir, çok ciddi bir desteği olan silahlı siyasal bir harekettir" dediği için "terör örgütü propagandası yapmakla" suçlandıktan sonra ölüm tehditleri almaya başlamıştı. Yedi yıldan fazla hapis cezasıyla karşı karşıyaydı. Haber kanalı CNN Türk de Elçi'nin sözlerini yayınladığı için 700.000 Türk Lirası para cezasına mahkum edildi.

TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ

Barışçıl toplanma hakkı, protesto edilen konuya ve katılımcıların profiline göre hukuken sınırlı olmaya ve uygulamada reddedilmeye devam etti. Mart ayında İç Güvenlik Paketi'ndeki mevzuat değişiklikleri polise hukuki bir denetleme olmaksızın gözaltına alma yetkisini vererek toplanmalarda keyfi tutuklama uygulamasına yasal bir zemin sağladı. Barışçıl göstericiler yargılanmaya ve suçlu bulunmaya devam etti.

İstanbul Taksim Meydanı'ndaki geleneksel

1 Mayıs gösterileri için art arda üçüncü yıl da izin verilmedi. Açıkça belirtilmemiş güvenlik tehdidi ve trafik ve turizme yönelik aksaklıklar gibi aynı sebepleri öne süren yetkililer gösteriler için şehir merkezi dışındaki yerleri önerdi. On binlerce polis tüm Taksim bölgesini ve etrafını çevreleyen alanları göstericilere ve aynı şekilde trafığe ve turistlere kapattı.

12 yıllık tarihinde ilk kez yetkiler, Haziran'da İstanbul'da yapılan yıllık ulusal Onur Yürüyüşü'nü, resmi bir bildirim olmadığını ve karşıt göstericilerle ilgili bilgi aldıklarını ileri sürerek, göstericilere yönelik şiddet kullanmak suretiyle dağıttı. Onur Yürüyüşü temsilcileri ve yetkililer arasında gösteriden önceki günlerde gerçekleşen görüşmeler yürüyüşün yasaklanacağına dair herhangi bir ibare taşııyordu. Polis, yürüyüş yapanlara yönelik gün boyunca ve Onur Haftası partisine gidenlere yönelik akşam saatlerinde biber gazı, tazyikli su ve plastik mermi de dahil olmak üzere aşırı güç kullandı. Kasım ayında İstanbul valisi Onur Yürüyüşü'nde polisin davranışlarına ilişkin cezai soruşturma açılmasına izin vermedi.

Uydurma suçlarla Gezi Parkı göstericileri aleyhindeki davalar devam etti. Nisan ayında İstanbul'da bir mahkeme, Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'nın yeniden planlanmasına karşı bir platform olan ve aralarında "suç örgütü kurmakla" suçlanan beş kişinin de olduğu Taksim Dayanışması üyelerini beraat ettirdi. Birçok dava beraatla sonuçlandı, ancak İstanbul'da, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında çeşitli suçlarla 255 kişinin yargılandığı bir davada 244 kişi suçlu bulundu. İki doktor, bir camide yaralı göstericilere acil tedavi uyguladıktan sonra "ibadethaneyi kirliletmekten" suçlu bulundu. İzmir'de Gezi parkı protestolarına katıldığı için 94 kişi aleyhine Eylül ayında yeni bir dava açıldı.

AŞIRI GÜÇ KULLANIMI

Gösterilerde aşırı güç kullanımına dair iddialar ciddi şekilde arttı. Birçoğu YDG-H ile silahlı çatışmaları içeren terörle mücadele operasyonları sırasında polis tarafından

ölümcül güç kullanıldı. Birçok vakada, birbiriyle çelişen ifadeler ve etkili bir soruşturmanın olmaması gerçeklerin ortaya çıkarılmasını engelledi. Mart ayında İç Güvenlik Paketi'nde yapılan mevzuat değişiklikleri güç kullanımına ilişkin uluslararası standartlarla uyumsuzdu.

Ocak ayında 12 yaşındaki Nihat Kazanhan Cizre'de bir polis memuru tarafından vurularak öldürüldü. Yetkililer önce polisin olaya dahil olduğunu reddetti, ancak Nihat Kazanhan'ı ve diğer çocukları polis memurlarına taş atarken gösteren kamera görüntüsüyle, bir polis memurunun çocuklara doğru ateş ettiğini gösteren ayrı kamera görüntüleri video kanıtı olarak ortaya çıktı. Nihat Kazanhan başından tek kurşunla vurularak öldürüldü. Beş polis memurunun davası devam etti.

Yerel yetkililer Güneydoğu'daki illerde YDG-H'yi hedef alan polis operasyonları sırasında 24 saatlik uzatılmış sokağa çıkma yasakları uyguladı. Sokağa çıkma yasakları sırasında bölge sakinlerinin evlerinden ayrılmalarına tamamen yasak konuldu; su, elektrik ve iletişim kesildi ve dışarıdan gözlemcilerin bölgeye girmesi engellendi. 11 Aralık'ta Sur'da ve 14 Aralık'ta Cizre ve Silopi'de uygulanmaya başlayan sokağa çıkma yasakları yıl sonunda halen devam etmekteydi.

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE

PKK'ye karşı polis ya da askeri operasyonlar çerçevesinde gözaltında kötü muameleye ve diğer insanlık dışı ya da aşağılayıcı davranışlara ilişkin rapor edilen vakalarda artış yaşandı.

Ceylanpınar'da iki polis memurunu öldürmekle suçlanan dört erkek, Temmuz ve Ağustos aylarında gözaltındayken, ilk olarak Adana ilindeki Osmaniye 1 No'lu T tipi Cezaevi'ne nakledilirken, ikincisi de hapis hanedeyken ağır şekilde dövüldüklerini söyledi. Yıl sonunda yargılanmak üzere halen tutuklu bulunuyorlardı.

Ağustos'ta devlet güçleriyle yaşanan çatışmalardan sonra, kadın PKK üyesi Kevser Eltürk'ün (Ekin Wan) çıplak ve tahrip olmuş

cesedinin Doğu ili olan Muş'un Varto ilçesinde teşhir edilirken gösteren ve açıkça özel hareket polisleri tarafından çekilmiş görüntüleri internette yayıldı. Başka bir fotoğraf ise Ekim ayında Şırnak ilinde Hacı Lokman Birlik'in cesedinin zirhli bir polis aracının arkasında sürüklendiğini gösteriyordu. Otopsi raporu Birlik'in 28 kez vurulduğunu belirtti. Yetkililer her iki olaya ilişkin soruşturmanın sürdüğünü ifade etti.

CEZASIZLIK

Kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlalleri cezasız kalmaya devam etti. Soruşturmalar, görevdeki polis memurlarının listeleri ve kapalı devre kamera görüntüleri gibi kritik delilleri saklayan polislerce ve bu engellemelerle karşılaşan savcıların pasifliği sebebiyle engellendi. Uzun süredir sözü verilen Bağımsız Polis Şikayet Komisyonu olmadan ilerleme ihtimali ise çok azdı. Söz konusu bu engellerin yaşandığı durumlarda kovuşturmalar sıklıkla zarar gördü.

2013 Gezi Parkı protestoları süresince polisin gerçekleştirdiği ihlaller için hesap verebilirliğini sağlanması konusunda da aynı başarısızlık söz konusuydu. Ocak ayında polis memurları ve siviller Eskişehir'de protestocu Ali İsmail Korkmaz'ı döverek öldürmekten suçlu bulundu. Haziran'da İstanbul'daki bir mahkeme, "kırmızılı kadın" olarak bilinen barışçıl bir göstericiye biber gazı kullanan bir polis memurunu suçlu buldu. Protestocu Abdullah Cömert'i öldürmekle suçlanan polis memurunun davası ve bir diğer protestocu Ethem Sarısülük'ün öldürülmesine ilişkin yeniden yargılama devam etti.

14 yaşındaki Berkin Elvan'ın öldürülmesiyle ya da insanların polis tarafından yaralandığı yüzlerce başka vakayla ilgili dava açılmadı. Bu vakalar arasında İstanbul'da polis memurları tarafından dövülürken, yakılırken ve ölüme terk edilirken görüntülenen Hakan Yaman da yer aldı. Yaman, bir gözünü kaybetti, ancak saldırıdan sağ kurtuldu. İki buçuk yıl sonra videodaki polis memurlarının kimliği halen belirlenmemiştir.

2014 yılı Ekim ayında Türkiye'nin

güneydoğusunda 40'tan fazla kişinin hayatını kaybettiği Kobani protestolarını takiben iki dava açıldı. Biri Mart ayında Diyarbakır'da dört kişinin ölümüyle ilgili PKK yanlısı olduğu iddia edilen gençlere karşı açıldı. Diğer dava ise Haziran ayında Siirt'in Kurtalan ilçesinde üç protestocuya öldürme amaçlı ateş edilmesiyle ilgili 10 özel güvenlik görevlisi ve AK Parti belediye başkanın aile bireyleri hakkında açıldı. Ancak Güneydoğu'da polis operasyonları sırasında aşırı güç kullanan polis memurları tarafından vurularak öldürüldüğüne inanılan vakalar da dahil diğer birçok olayda soruşturmalar ilerleme göstermedi. Balistik raporlar, olay yeri incelemeleri ve savcılar tarafından tanık ifadelerinin alınması konusundaki yetersizlikler ölümler sırasında hüküm süren şartların ortaya çıkacağına dair pek umut vermedi.

Kasım ayında eski il Jandarma Komutanı Cemal Temizöz'ün de aralarında bulunduğu sekiz davalının tümü, 1993-1995 yılları arasında Cizre'de kaybedilen ve öldürülen 21 kişi için açılan ve büyük önem taşıyan davada, son derece kusurlu bir kovuşturmanın ardından beraat etti.

ŞİLAHLI GRUPLAR TARAFINDAN YAPILAN İHLALLER

İD'in sorumlu tutulduğu üç intihar saldırısı büyük kayıplara sebep oldu. Haziran ayında, Haziran seçimlerinden günler önce HDP mitingini hedef alan patlamalarda dört kişi hayatını kaybetti. Temmuz ayında Suruç ilçesinde, çoğunlukla Kürtlerin yaşadığı Suriye'deki komşu şehir Kobani'ye insani yardım ulaştırma çalışmalarına ilişkin bir basın açıklaması yaptıkları sırada 33 genç aktivist bir bombalı saldırıda hayatını kaybetti. Ekim ayında Ankara'da sendikalar, sivil toplum örgütleri ve sol partiler tarafından düzenlenen bir barış mitingini hedef alan iki bombalı saldırı 102 kişinin ölümüne sebep oldu.

Mart ayında İstanbul Cumhuriyet Savcısı Mehmet Selim Kiraz silahlı bir grup olan Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) tarafından rehin alındıktan sonra

öldürüldü. Rehin alan iki kişi adliyedeki polis operasyonunda öldürüldü.

PKK saldırıları, Diyarbakır'da arabasının vurulmasıyla hayatını kaybeden doktor Abdullah Bıroğul da dahil olmak üzere birçok sivilin ölümüne sebep oldu.

MÜLTECİLER VE SIĞINMACILAR

Türkiye tahminen 2,3 milyon kayıtlı Suriyeli mülteciye ve Afganistan ve Irak dahil olmak üzere diğer ülkelerden gelen 250.000 mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapıyordu. Yaklaşık 260.000 Suriyeli mülteci kaynakların iyi bir şekilde sağlandığı ve hükümet tarafından idare edilen kamplara yerleşti, ancak kampların dışındaki mültecilerin ve sığınmacıların çoğu ya çok az yardım aldı ya da hiç almadı ve kendilerine çalışma hakkı verilmedi. Birçok durumda sömürücü ve düşük ücretli düzensiz işlerde ve komşularının yardımlarıyla hayatta kalmaya çalıştılar. Suriyeli olmayanlar için sığınma başvuruları uygulamada çok nadiren işleme alındı. Hükümet Ekim ayında AB ile Türkiye'den AB'ye düzensiz göçü engellemeyi amaçlayan bir anlaşma imzaladı.

Eylül ayında Yunanistan'a düzensiz şekilde yolculuk yapmaya çalışan çoğu Suriyeli en az 200 mülteci başkalarıyla görüşmelerine izin verilmeden ya da Türkiye'nin çeşitli yerlerinde gizlice gözaltında tutuldu. Birçoğuna, Suriye ve Irak'a "gönüllü" olarak dönmeleri için aleni bir şekilde uluslararası kanunu ihlal etmek suretiyle baskı yapıldı.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2015/16

DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

Uluslararası Af Örgütü Raporu 2015/16, 2015 yılında 160 ülke ve bölgede insan haklarının durumunu belgeliyor.

2015 yılında birçok bölgede, çatışma ve baskı karşısında büyük sayıda mülteci hareket halindeydi. İşkence ve diğer kötü muamele ile cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarının korunmasındaki başarısızlık önemli endişe konularıydı. Hükümetlerin sivil gözetim faaliyetleri ve cezasızlık kültürü birçok kişiyi haklarından mahrum etmeye devam etti.

Bu raporda dünya genelinde, çoğu zaman zor ve tehlikeli şartlar altında insan haklarını savunanlar da anılıyor. Uluslararası Af Örgütü'nün ilgilendiği en önemli konular ve eylem çağrıları, politika belirleyiciler, aktivistler ve insan haklarıyla ilgilenen herkes için önemli bir kaynak olan bu raporda bir araya geliyor.

Raporun İngilizce dilinde tamamına erişmek için bize yazın: info@amnesty.org.tr

AMNESTY
INTERNATIONAL

